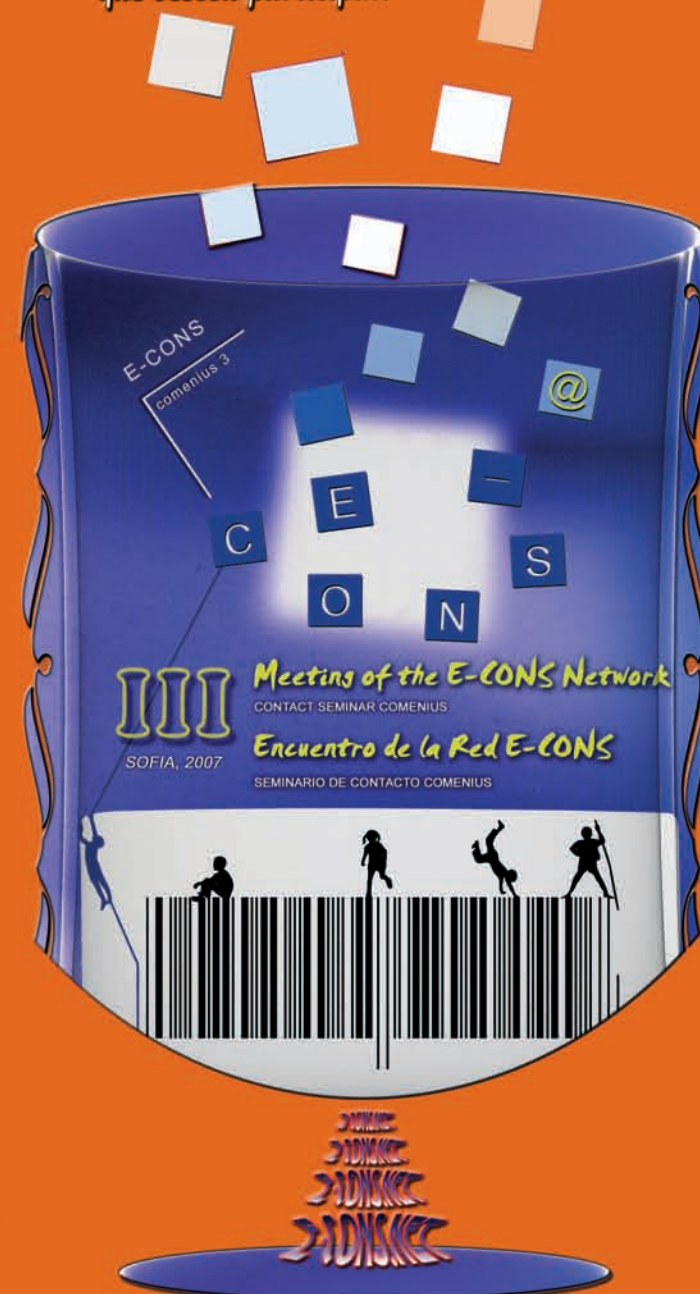
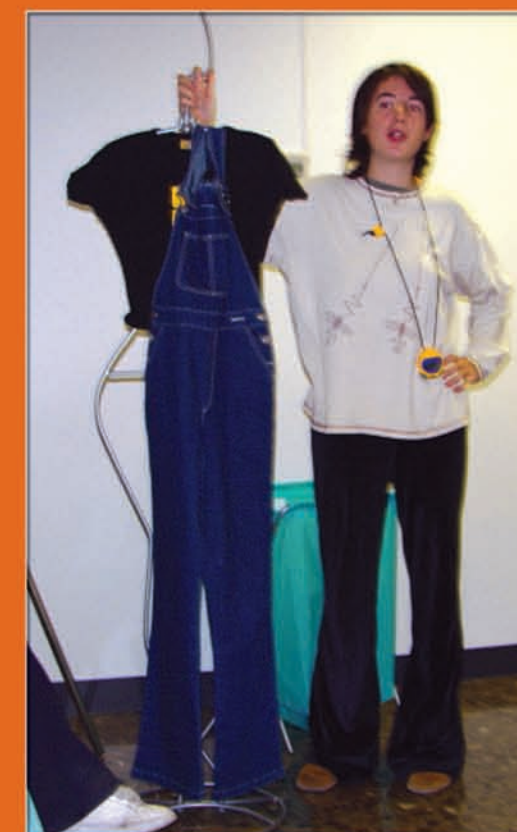

❖ Actividad piloto, lúdico-educativa, abierta a todos los equipos de centros escolares que deseen participar.

CATALUNYA

EL CONSUM DE PRODUCTES DE VESTIR

Tercera Trobada de la XARXA E-CONS - Seminari de ContactE COMENIUS

SOFÍA 2007

La Xarxa E-Cons s'emmarca dins l'acció Comènius 3 del programa comunitari Sòcrates. Aquesta acció fomenta la creació de xarxes temàtiques per agrupar i potenciar projectes Comènius 1 en diferents àmbits d'interès comú. Aquestes xarxes tenen com a objectiu promoure la cooperació i la innovació educativa en l'educació escolar.

El tema fonamental d'aquesta XARXA és l'Educació del Consumidor. Per tant, la finalitat de la Xarxa E-Cons és impulsar la formació dels consumidors perquè actuïn de forma conscient, crítica, solidària i compromesa amb el seu entorn mediambiental; que coneguin els seus drets i que assumeixin les seves responsabilitats en una Europa en procés d'ampliació, dins uns valors transversals clarament definits.

Una de les accions previstes per al mes de maig és un Seminari de Contacte, per promocionar la creació de projectes específics dins l'acció «Associacions d'escoles Comènius», dins la trobada de les XARXES: E-CONS i CCN, organitzat per XARXA E-CONS, Comènius 3 (en col·laboració amb Consumer Citizenship Network - CCN Network-Erasmus 3) i l'Agència Nacional de Bulgària.

Tindrà lloc a Sofia (Bulgària), els dies 9, 10, 11, 12 i 13 de maig de 2007. Els destinataris són el Professorat d'Educació Primària i Secundària.

Els temes a tractar són: Canvi Climàtic, Consum Responsable, Drets i Obligacions dels Consumidors i ecoconsum. Les ponències es desenvoluparan en anglès, espanyol i búlgar, i els grups de treball en anglès.

Com a activitat complementària, es preveu una exposició de materials didàctics i de projectes del professorat assistent. A més a més, s'entregarà als assistents, editat en paper i en CD-ROM, el Manual Bàsic per a l'Educació del Consumidor, elaborat per la XARXA E-CONS i traduït a totes les llengües.

Tots els participants rebran material sobre els temes del seminari, dels centres escolars participants i de les propostes de projectes presentades al seminari.

RESSENYES

15 de març, Dia Mundial dels Drets del Consumidor

La necessitat de mantenir informades les persones consumidores dels seus drets i obligacions, ha portat tradicionalment la Direcció General de Consum i Salut Comunitària a realitzar diversos actes amb motiu del 15 de març, Dia Mundial dels Drets del Consumidor.

Aquest any s'ha adoptat una perspectiva diferent a la de l'any anterior, celebrant aquest dia en una plaça pública, la localitat de la qual, mereixedora d'aquest esdeveniment, ha estat Plasència, acostant la informació, formació i educació als consumidors extremenyos.

Per a això s'ha comptat amb la participació de diferents entitats, institucions i associacions relacionades amb el consum i la salut que han disposat d'un estand expositor, així com de carpes per a la realització de diferents activitats exercides en tallers d'Educació del Consumidor per a escolars, adults, persones grans i públic en general.

Els temes dels tallers d'educació del consumidor han estat: Taller d'Alimentació, Taller d'Higiene bucodental, Taller de Reciclatge, Taller de l'Aigua, Taller de la Farmaciola a casa i reciclatge dels medicaments, Taller d'Assessorat i viatge segur, Taller de Conèixer les etiquetes dels productes que usem, Taller de Prevenció de l'obesitat en l'àmbit familiar, Contacontes.

Aquests diversos tallers han estat realitzats per les Escoles Permanents de Consum de Jerez de los Caballeros, Miajadas, Còria i Casar de Càceres, així com de les diferents Associacions de Consumidors i Usuaris, la Unió de Consumidors d'Extremadura i el Consell de Farmacèutics, ADICAE, ACUEX i FEACCU, i amb la col·laboració de tècnics del Programa de Ciutats Saludables i Sostenibles.

NOU MATERIAL DIDÀCTIC PER A L'ESO

Nou relat didàctic destinat als alumnes de Primer i segon Cicle de l'ESO dels 9 IES melillencs. Tres mil exemplars editats per la Viceconselleria de Sanitat i Consum, amb la lectura dels quals, complementada amb els Tallers, es pretén, a través de les peripècies dels personatges, fer conscients els joves consumidors del seu protagonisme i poder en la societat de consum i de la informació.

Drets i deures, exercici responsable de reclamar, alimentació equilibrada tendent a evitar trastorns alimentaris, prevenció d'anorèxia i bulímia, comerç just des de la perspectiva de l'educació per a la justícia, consum sostenible i estratègies publicitàries són alguns dels principals temes tractats en el Relat, ambientats en la vida quotidiana i escolar d'un grup d'alumnes de l'ESO, el protagonista principal de la qual arriba a una nova ciutat.

ELS TALLERS ES REALITZARAN ELS MESOS DE MARÇ I ABRIL DE 2007

Se celebra a San Javier, la V reunió de la XARXA E-CONS (COMENIUS 3)

El 16 de febrer, s'ha celebrat a San Javier la V reunió de la XARXA E-CONS (Comènius 3), amb representants de les comunitats autònomes del nostre país, i representants de països estrangers, com Portugal, Bulgària, Regne Unit i Bèlgica.

Durant la reunió es van tractar temes com la Web de la XARXA E-CONS, l'edició de materials didàctics, les bases de dades, l'avaluació de la trobada de professors a Roma, l'octubre de 2006, l'edició de materials didàctics, la futura trobada de professors a Sofia el maig de 2007, la revista de la XARXA, l'Agenda Europea i l'estudi dels projectes Grundvig MOVINT-2, i el projecte Intercom 15-18, entre d'altres.

«El consumidor en la societat de la informació» (DVD)

Objectius:

Promoure en els consumidors i usuaris joves actituds adequades, i facilitar coneixements i habilitats necessàries perquè:

- > Puguin preservar els seus interessos econòmics
- > Sàpiguen protegir el seu dret a la intimitat
- > Estiguin capacitats per a una adequada gestió de la informació
- > Estiguin previnguts enfront de tècniques de persuasió i manipulació més freqüents en els mitjans de comunicació
- > Facin un «ús saludable» de les noves tecnologies

Nivell: des de 2n cicle d'ESO, Batxillerat i Educació permanent

Format: vídeo DVD de 49 minuts, dividit en capítols, contenint, a més a més, entrevistes i Annexos amb documentació per a la realització d'activitats proposades en la Guia didàctica.

Informació: www.aragon.es/consumo

> EDITORIAL

La XARXA Espanyola d'Educació del Consumidor, gaudeix d'una salut magnífica. Serveix de referència per a altres països i ha demostrat en la coordinació de la XARXA E-CONS i de l'Agenda Europa ser un instrument imprescindible per al desplegament de l'Educació dels consumidors en els nostres país i fora d'ell.

En aquest nombre volem destacar els apartats següents:

- La celebració de la Tercer Trobada Europea de la XARXA E-CONS en Sofia, del 9 al 13 de maig de 2007.
- Destacar que en aquesta Trobada se celebra un Seminari de Contacte per potenciar el desenvolupament de projectes Europeus Comènius entre el professorat de la XARXA.
- La importància que tenen per a aquesta XARXA els temes que es van a abordar al seminari: ciutadania activa, canvi climàtic i consum responsable. Temes que estan al centre del nou projecte que estem preparant dins la XARXA E-CONS.

Els educadors tenim l'obligació de desenvolupar estratègies educatives per formar una ciutadania activa conscient que en el canvi influeixen decisivament els nostres comportaments com a consumidors responsables.

La XARXA no és possible sense l'esforç permanent dels tècnics de les comunitats autònomes de l'Institut Nacional del Consum, responsables en Educació del Consumidor.

LA COORDINACIÓ

Primer Semestre 2007 N°9

Tiratge: 9.400 exemplars

Edita: Xarxa d'Educació del Consumidor

<http://www.infoconsumo.es/eecred>

Adreça de la coordinació:

Escola Europea de Consumidors

del Govern de Cantàbria

c/ Nicolás Salmerón 7, 39009 Santander

escuela@infoconsumo.es

CONSELL DE REDACCIÓ

Coordinació de la revista:

Nieves Álvarez Martín

Coordinació per a cada Comunidad Autónoma:

Gonzalo Sánchez Moreno (Cantàbria)

Carmen Martínez González (Astúries)

Mª José López Ródenas (Comunitat Valenciana)

Esther Álvarez Fernández (Galícia)

Alejandro Salcedo Aznal (Castella-La Manxa)

Nekane Ribado Vitorica (Euskadi)

Ana Grande Murillo (Extremadura)

Ángel Escolar-Noriega (Madrid)

Francisca Pérez Jiménez (Aragó)

Carmen Herrero Álvarez (Castella i Lleó)

Mª José Gómez de Segura Martínez (La Rioja)

Luís Domínguez Rodríguez (Canàries)

Julià Guimerà Gargallo (Catalunya)

Mª Rosa Sancho Celdrán (Múrcia)

Elena Suárez Mariscal (Andalusia)

Mª Dolores Angosto Sánchez (Melilla)

Blanca Berruete Cilveti (Navarra)

Disseny portades i maquetació: Mª Isabel Gómez Bedia

Disseny i maquetació: Mª Luisa Lavín Solana

Impressió: J. Martínez S.L.

Dipòsit legal: SA-1486-2004

La Xarxa d'Educació del Consumidor permet la reproducció dels continguts que publica. No s'autoritza la utilització de cap contingut d'aquesta revista amb finalitat comercial o publicitària.

> SUMARI

CANTÀBRIA	Quarta Fase del III Pla Quadriennal d'Educació al Consumidor	4
ASTÚRIES	Educand en el consum els més petits	6
COMUNITAT VALENCIANA	Ràdio i Consum	8
GALICIA	Mengem i Consumim: Per un consum racional i responsable d'aliments	10
CASTELLA-LA MANXA	Les escombres són un tresor: Creem objectes amb elles	12
EUSKADI	Kontsumoa Eskoletan al Centre Escolar Félix Serrano	14
EXTREMADURA	Programa europeu d'Educació SÓCRATES	16
MADRID	Carpa del consumidor 2007	18
ARAGÓ	Taller de l'oli d'oliva	20
CASTELLA I LLEÓ	Una pau de cine	22
LA RIOJA	Energia solar a l'I.E.S. Marqués de la Ensenada	24
CANÀRIES	Col·legi Nuryana: Exemple de consum responsable	26
CATALUNYA	El consum de productes de vestir EE: Què em poso aquest matí?	28
MÚRCIA	El Bus del Consum	30
MELILLA	Segona edició del curs Les associacions de consumidors Etiquetes i Publicitat	32
NAVARRA	El fòrum de consum responsable de NAVARRA	34

CAMVI CLIMÀTIC >36

ADRECES D'INTERÈS >38

RESSENYES >39

Quarta Fase del III Pla Quadriennal d'Educació al Consumidor

En la Quarta Fase del III «Pla Quadriennal d'Educació al Consumidor» en l'ensenyament reglat no universitari del curs 2006/2007 i que com en convocatòries anteriors s'adreça a tots els nivells educatius (Educació Infantil, Educació Primària, Educació Secundària Obligatòria, Batxillerat, Formació Professional, Educació Especial i Educació d'adults) de tots els projectes presentats han estat subvencionats un total de 45 projectes de centres escolars de tota la regió.

En aquesta edició els projectes han de perseguir la iniciació dels consumidors en el consum responsable, sostenible i solidari, tenint en compte quatre blocs temàtics:

- > L'economia familiar i personal en el marc social. El maneig dels diners: la generació del diners, el pressupost familiar i personal, l'estalvi, l'endeutament... tant del nostre entorn cultural com en d'altres.
- > La utilització racional de béns, productes i serveis, amb una especial incidència en l'ús i consum d'energia i aigua.
- > La telecomunicacions, la telefonia i Internet (informació, comunicació, comerç, formació, serveis...) un repte: possibilitats i dificultats.
- > Coneixement de drets i obligacions de comerciants i consumidors per potenciar una trobada i diàleg equilibrat basat en les bones pràctiques que beneficien ambdues parts.

Dels projectes seleccionats, la majoria provenien dels nivells d'Educació Infantil (20%), Educació Primària (22%) i Educació Especial (20%). Encara que cal destacar que en aquesta convocatòria del Pla Quadriennal han participat també la resta de nivells educatius ESO (15,5%), Batxillerat (15,5%) i Formació Professional (7%).

Entre els temes amb major presència en els projectes es troba la utilització racional de béns, productes i serveis, on s'aborden objectius com valorar la importància que té un consum responsable per al nostre entorn natural, en especial, l'ús racional de l'aigua.

Les memòries dels projectes seleccionats hauran de presentar-se abans de l'1 de juny de 2007. Per cada nivell educatiu, hi haurà un premi, i al projecte millor valorat de tots se li atorgarà un premi a l'Excel·lència, a més del que rebí en la seva modalitat.

Dins d'aquesta convocatòria va tenir lloc, del 6 al 8 de febrer a l'Escola Europea de Consumidors, el Curs de Formació de Formadors, l'objectiu prioritari del qual va ser facilitar el desenvolupament dels 45 projectes aprovats, aportar recursos didàctics, conèixer els projectes i analitzar les línies d'actuació en el futur Pla Quadriennal.

El curs estava destinat als membres integrants dels equips que estan desenvolupant els projectes aprovats.

El contingut del seminari pretenia aportar nous recursos didàctics, conèixer com es desenvolupen projectes en altres comunitats autònomes i en altres països. **Analitzar les propostes de projectes per al**

Els objectius que es volien cobrir han estat els següents:

- > Presentar recursos didàctics de l'Escola Europea per incentivar la participació de les famílies i completar els continguts dels projectes.
- > Valorar la importància de la dimensió europea i la participació activa en projectes europeus.
- > Presentar els projectes per centre escolar, analitzant el per què, el per a què i com s'integra en la dinàmica del centre.
- > Generar un procés de reflexió activa i grupal sobre els continguts bàsics dels projectes, la seva idoneïtat per als diferents nivells educatius i la implicació del professorat del centre en aquest tema.
- > Reflexionar en comú sobre el futur Pla Quadriennal.

S'ha considerat especialment important en aquest curs els aspectes que tenen a veure amb la integració dels projectes en el centre escolar i el contacte amb les famílies.

**PROGRAMA: CURS FORMACIÓ DE FORMADORS.
PLA QUADRIENNAL EDUCACIÓ AL CONSUMIDOR 2006/2007**

Día 6 de febrer. Des de les 18'00 hores

Inauguració de les Jornades per autoritats regionals

Presentació de projectes d'altres Comunitats Autònomes, per a Educació Infantil, Primària i Secundària.

A càrrec dels professors:

D. José Rafael Viana Sánchez. CRA Oleana, de Caudete de las Fuentes (València).

D. Jorge Mora Salinas. IES Severo Ochoa, de Elche (Alicant).

Día 7 de febrer. Des de les 18'00 hores

Presentació de recursos didàctics útils per a la implicació en el projecte de les famílies i de la societat. El Quadern Viatger.

Escola Europea de Consumidors.

SRA Nieves Álvarez Martín. Directora de l'Escola Europea de Consumidors del Govern de Cantàbria Direcció General d'Afers Europeus.

Presentació de projectes presentats al Pla Quadriennal.

La presentació la farà una persona de cada centre escolar. Responent a les preguntes següents: per què aquest projecte?, què es va a fer dins del projecte?, què es pretén aconseguir?, com s'integra el projecte en el centre escolar?, etc.

Col·loqui i reflexió conjunta.

Día 8 de febrer. Des de les 18'00 hores

Presentació de recursos relacionats amb la dimensió europea.

A càrrec de la Sra. *Claudia Lázaro del Pozo*. Assessora Tècnica Docent de Programes Internacionals. Conselleria d'Educació. Govern de Cantàbria

Presentació de noves propostes per al disseny del 4t Pla Quadriennal.

Escola Europea de Consumidors.

Treball en grups i posada en comú.

20'30 hores Avaluació del seminari.

Formación de Formadores

EDUCACIÓN DEL CONSUMIDOR
PLAN CUADRIENNAL
2006/2007

CANTABRIA
LEONANA TIERRA DE JURELLO

El centre de formació del consumidor de Lugones i el cicle d'FP de grau superior d'E. Infantil de l'IES Alfonso II:

Educand en el consum els més petits

En el curs 2000-2001 vam establir contacte amb Celia, responsable en aquell moment del Centre de Formació del Consumidor de Blimea i li vam exposar la idea d'implicar el nostre alumnat del Cicle d'FP de Grau Superior d'Educació Infantil en les activitats programades per a l'alumnat de l'etapa de 3 a 6 anys que acudien al centre. Des de llavors, els nostres alumnes i alumnes del primer curs d'aquest Cicle que s'imparteix a l'IES Alfonso II d'Oviedo realitzen tallers als Centres de Formació del Consumidor d'aquesta manera peculiar: participen conjuntament amb l'alumnat d'Educació Infantil en les activitats que aquests mateixos duen a terme. Actualment, els realitzem al Centre de Formació del Consumidor de Lugones.

Els estudiants i les estudiants del Cicle de Formació Professional de Grau Superior d'Educació Infantil de l'IES Alfonso II es formen per convertir-se en Tècnics Superiors d'Educació Infantil; és a dir, se'ls capacita per programar i dur a terme activitats i/o projectes que suposin l'adquisició, en l'etapa d'Educació Infantil (0 a 6 anys), d'aprenentatges i hàbits, tant en el camp de l'educació formal com de la no formal. Un dels nostres objectius primordials en el Cicle és que tinguin experiència directa amb l'etapa d'Educació Infantil i la possibilitat d'implicar-se i realitzar activitats en què puguin prendre contacte amb la metodologia i continguts d'aquesta etapa. I d'altra banda, en el currículum de l'Etapa d'E. Infantil i en la nostra mateixa programació del Cicle, s'inclou l'«Educació per al Consum» com un tema transversal (per tant, de tractament obligat en l'etapa) i creiem que la millor forma de treballar-ho és participant en les activitats programades als Centres de Formació del Consumidor per a l'alumnat d'Educació Infantil.

És una activitat que està subvencionada per la Conselleria d'Educació, en ser una acció integrada en el Projecte Pedagògic d'Educació i Promoció de la Salut presentat per l'IES Alfonso II en el marc del programa *Astúries, espai educatiu*, en aquests dos últims cursos.

OBJECTIUS

El que pretenem és que l'alumnat del Cicle:

- > activi hàbits de consum responsable, i se sensibilizzi al màxim en aquests temes;
- > adquireixi una actitud positiva i activa com a futurs educadors/es per portar a les seves programacions els continguts d'aquest tema transversal;
- > es familiaritzi amb l'abordatge pedagògic dels temes transversals en un context d'educació no formal, que abasti el sentit de la programació que realitza i la posada en marxa dels tallers (objectius, metodologia,

avaluació);

> que prenguin contacte directe amb la població infantil i coneguin les possibilitats i limitacions que té treballar en l'etapa d'E. Infantil els temes lligats a l'Educació per al Consumidor;

> que dinamitzin i actualitzin els seus mateixos recursos com a educadors i animadors infantils per implicar els nens i nenes d'E. Infantil en els tallers;

COM HO FEM?

TALLERS

En l'etapa d'Educació Infantil es treballen els següents tallers

ÀREA DE SERVEIS FINANCERS

Serveis Bancaris: Asturban

Nens i nenes obren la seva pròpia llibreta, amb una quantitat determinada, guardant el torn, respectant les mínimes normes de cortesia i fent-se entendre. Posteriorment, hauran de treure diners en un «caixer parlant», tenint en compte el que suposa «estalviar» i, alhora, que sigui suficient per poder fer la compra.

CFC de Lugones (curso 04-05) en el supermercado comprando.

ÀREA D'ALIMENTACIÓ

Supermercat

En els respectius centres visitants, el professorat elaborarà amb el seu grup un menú típic per a cadascun dels àpats del dia (esmorzar, dinar, sopar). En el cas que no sigui així, el nostre alumnat del Cicle ho elabora en aquest moment, debatent amb

els nens i nenes el que és sa i convenient menjar i el que no. Al supermercat es posa en pràctica els conceptes de compra i venda, completant així el taller d'Asturban.

ÀREA DE SALUT I SEGURETAT

Els perills de la Cuina.

Tenint com a referent la cuina del centre del consumidor (especialment «desastrosa»), el nostre alumnat mostra als infants què és el que està malament i per què. Posteriorment, pintaran una fitxa on s'il·lustren alguns d'aquests perills.

CFC de Lugones curso 04-05. Coloreando la ficha de los peligros de la cocina.

Els productes tòxics

Els productes tòxics compten amb una sèrie de símbols que són fàcils d'identificar; se'ls mostra quins són i el perill que comporten; pinten i dibuixen els que més els criden l'atenció (per descomptat, la calavera).

PRÈVIAMENT, A L'AULA...

> S'emmarca l'activitat dels Centres de Formació del Consumidor dins el currículum de l'etapa d'E. Infantil, com a recursos per al tractament d'*Educació del consumidor* com a tema transversal.

> S'explica el programa de treball en cadascun dels tallers: seqüència d'acció, instruccions, materials amb què es compta, organització, repartiment de tasques.

> Es parla dels continguts de cada taller: conceptes bancaris, aliments, seguretat; s'avaluen prèviament els coneixements que tenen els nostres alumnes; es corregeixen els errors que puguin tenir i es cobreixen les carències.

informatives que puguin tenir.

> Se'ls informa dels conceptes previs que els nens i nenes d'aquesta edat puguin tenir sobre els continguts a treballar als tallers.

> Es recorden també alguns dels recursos d'animació o estratègies de control dels grups d'E. Infantil, en els moments en què no es treballin als tallers.

> S'elaboren els **distintius** que cadascun dels grups d'infants ha de dur: atès que cada alumne o alumna del Cicle conduirà un petit grup, haurà de dissenyar i confeccionar la seva targeta d'identificació, per a ell mateix i per als infants, on escriuran el seu nom; cadascun dels nostres alumnes comptarà amb un únic motiu infantil i diferent del dels altres (personatges de dibuixos animats, fruites, animals, joguines, etc.) de manera que sigui fàcil identificar cada grup i la pertinença de tots i cadascun dels infants al seu, en un moment determinat. Aquest distintiu serà un «regal» per als nens i nenes després de la visita.

DURANT LA VISITA

Actualment a l'IES *Alfonso II* comptem amb dos grups de 1r curs, un total de 60 alumnes i alumnes que distribuïm en 6 torns distints en diferents dies (10 com a màxim). A cadascú se li assignen entre 4 i 7 nens, atès que el centre educatiu visitant sol comptar amb un nombre de nens i nenes d'entre 40 i 50. És sempre alumnat d'E. Infantil, procedent de centres educatius de tot Astúries, i poden ser homogenis en edat (només de 3, 4 o 5 anys) o heterogenis (en un mateix grup es barregen totes les edats).

El dia assignat, l'alumnat del Cicle arriba amb prou antelació per veure *in situ* els espais i els materials de cadascun dels tallers. La responsable del centre dóna instruccions precises sobre com realitzar-los i en quin ordre cadascun dels grups realitzarà els tallers (qui començarà per Asturban i continuarà amb el caixer i la compra en supermercat, acabant amb els perills de la cuina i productes tòxics, i qui seguiran l'ordre invers).

Quan arriba el centre educatiu, es fa la distribució dels nens i nenes per alumne o alumna del Cicle, així com l'assignació de perxes que els correspondrà a cada grup, de manera que es facilita la feina de repartiment a l'hora de la sortida al pati i a l'hora de marxar. No sols seran responsables de la recepció quant a treure/posar jaquetes i motxilles, sinó de la seva higiene i de tot el que requereixi la seva estada al centre. Abans de començar els tallers, es reuneixen amb ells per presentar-se i escriure els noms en el distintiu; posteriorment, la responsable del Centre reuneix el grup complet i els explica el contingut i desenvolupament dels tallers i les normes; a l'últim, comencen a realitzar els tallers per torns i en l'ordre assignat a cada grup.

En el temps de descans i d'espera, entretenen els infants amb cançons i jocs. En el moment del piscolabis s'encarregaran de supervisar el seu grup, en hàbits, higiene i comportament.

DESPRÉS DE LA VISITA: A L'IES

Es realitzarà una posada en comú sobre les activitats realitzades quan tots els grups hagin passat pel Centre del Consumidor. Se sol·licita de l'alumnat que emplenin un qüestionari d'avaluació sobre la visita. Fonamentalment, s'avalua el seu grau de satisfacció, l'adequació amb la programació i perfil professional, l'organització de l'activitat, la seva implicació personal i possibles modificacions que puguin millorar l'activitat en cursos pròxims. Any rere any, la valoració ha estat «immillorable».

VALORACIÓ I CONCLUSIONS

Per què tot aquest esforç personal de l'alumnat i professorat? I bé l'anomenem esforç, ja que suposa una jornada intensiva de 8 i mitja del matí (en què hem d'agafar el tren) fins a les dues de la tarda, quan arribem a Oviedo (algunes alumnes i alumnes, a més a més, han d'incorporar-se a les classes del torn de tarda, de 3 a 9 de la nit). Com a professorat d'FP específic volem que el nostre alumnat rebi una formació teòrica incardinada en la pràctica, és a dir, que es vegi enfrontat al més aviat possible als camps professionals o de pràctica, i que hi hagi una retroalimentació entre el que donem a les aules i el que es poden trobar en la seva futura activitat professional. A més a més, en contextos «reals» podem treballar de forma més adequada els continguts actitudinals, que en la Formació Professional suposen més del cinquanta per cent del nostre quefer educatiu. Per això, en activitats com aquestes, estem donant l'oportunitat a l'alumnat de poder posar en pràctica habilitats prèviament exposades en classe i modelar aquestes habilitats en la seva pròpia execució, a més de desenvolupar una actitud adequada en entorns reals de treball.

Tot això l'alumnat del nostre Cicle ho entèn perfectament: aquesta activitat és una de les més valorades i consideren que no es pot descartar en la programació de successius cursos.

No podem deixar de dir que, com a professorat del Cicle d'E. Infantil, estem molt satisfets amb aquest magnífic alumnat que any rere any ens arriba, i que mai no ens decep quan els «enfrontem» a aquest repte.

I last but not least, hem d'agradir a Celia, la responsable del Centre del Consumidor de Lugones per tot el que ens ha ensenyat i els ha ensenyat, per la qual cosa hem i han gaudit, i per fer del seu centre un excel·lent «laboratori d'educadors infantils».

**Professors del departament d'Educació Infantil
del I.E.S. Alfonso II d'Oviedo**

Una experiència de l'I.E.S Ramón Muntaner de Xirivella

Ràdio i Consum

EL COMENÇAMENT D'UN PROJECTE

El 5 de novembre de 1996 començava a emetre en proves la que des d'aquest moment seria l'emissora de Ràdio de l'IB, ara ja IES, Ramon Muntaner de XIRIVELLA, la **RRM 94.9 FM**.

La **RRM XIRIVELLA 94.9 FM** suposa la culminació de tot un procés que, com en la majoria de les ocasions, comença en la mateixa aula i, al final i de manera sorprenent, se'n acaba anant de les mans a tots els participants i es converteix en un projecte de tot el poble.

Al llarg d'aquests anys, el nostre mètode de treball i aprenentatge s'ha basat en dos principis fonamentals:

EL DIRECTE: totes les nostres emissions es realitzen en el moment i en rigorós directe. L'únic moment en què es difon una gravació és quan s'ha realitzat alguna entrevista d'interès general o públic i es torna a emetre alguns dies després de la seva realització.

Pretenem, amb les emissions en directe, que els nostres alumnes mantinguin la tensió inherent a les emissions en directe i que l'emissió sigui tan fresca i natural com sigui possible, i si es produeixen errors, que n'hi ha, i molts, es rectifica i es continua l'emissió.

CREAR LA NECESSITAT: El nostre mètode de treball consisteix a anar de la pràctica a la teoria. Locutors, locutores, tècnics i la resta de components inicien el seu treball en directe a la ràdio amb les mínimes nocions. Els llancem al «ruedo» amb molt poques «corridas» a les seves esquenes, així que ells hauran de posar de la seva part per aprendre a torear. En comptes d'ensenyar-los a confeccionar un guió radiofònic, els encarreguem un programa d'una hora de durada, i de l'organització que ells facin d'aquest temps i d'aquesta emissió, els sorgirà la necessitat de conèixer com es fa i confeccionar un guió radiofònic, les seves classes, els formats a la ràdio, els gèneres radiofònics, etc.

Aquesta experiència ha perseguit des del principi el desenvolupament lingüístic dels nostres alumnes des de la perspectiva oral. Ni més ni menys, ni menys ni més.

Els avantatges de poder utilitzar aquest mitjà de comunicació resideixen en la seva rapidesa, en la seva immediatesa i, sobretot, que està a l'abast de gairebé tots els públics.

En l'actualitat la **RRM Xirivella. 94.9 FM** emet tots els dies de la setmana durant les vint-i-quatre hores del dia, durant tot l'any, excepte en els períodes vacacionals (agost i Nadal). Avui dia l'emissora és ja un referent per a tot el poble, comarca i per a tots aquells llocs a què arriben les nostres emissions.

COM FEM ELS PROGRAMES DE RÀDIO

Quant a la seva programació i confecció, el treball realitzat consta de dos grans blocs estructurals i temàtics:

a.- Recollida i elaboració de material. En aquesta part, la feina fonamental consisteix en la recollida i recull de materials de les més variades fonts per confeccionar, després, un material fàcil, assequible i, sobre tot, comprensible per tots i totes per a la seva posterior emissió en antena.

En aquest apartat, els alumnes cerquen, resumeixen, contrasten, redacten i elaboren els guions del material utilitzat en les emissions.

b.- La segona part del projecte consisteix en l'ensinistrament tecnic sonor dels participants en l'experiència. Aquí alumnes i alumnes es familiaritzen amb el mitjà radiofònic i en les seves tècniques per realitzar les emissions amb el material elaborat en l'apartat anterior. En aquest apartat s'inclouen les pràctiques de vocalització, lectura i emissions radiofòniques

UNA PASSAMÉS: RÀDIO I CONSUM

Pràcticament des dels seus orígens, el nostre Centre ha realitzat activitats relacionades amb el consum en les seves distintes facetes: tallers, participació en activitats de la Conselleria. Amb el naixement de la nostra emissora de ràdio, aquestes activitats s'han intensificant i tots els anys, des de les ones, s'ha participat en activitats estratègiques i educatives en matèria de consum. D'aquesta manera, s'han tractat temes com **l'ecoconsum, la publicitat, oci i consum els drets del consumidor, seguretat de productes i serveis etc.**

En l'actualitat, tots els dies s'emeten consells relacionats amb la compra de la moto, adquisició de casc, reciclatge de paper i cartó, els pírcings, videojocs, tatuatges, cirurgia estètica, ús de telèfons mòbils, informàtica i internet, jocs i joguines, entre altres materials relacionats amb el consum.

Si unim l'emissora de ràdio a un centre educatiu, resulten una sèrie de coordenades o premisses bàsiques en els nostres treballs relacionats amb consum:

> El nostre projecte té com a finalitat incorporar al currículum oficial del Centre l'Educació del consumidor.

> Perseguim l'elaboració d'uns materials didàctics i programes radiofònics que serveixin com a recursos per al desplegament de l'Educació del consumidor.

> Realitzar estudis i investigacions relacionats amb el consum.

> Realitzar i participar en activitats formatives i informatives que incideixin positivament en els actes de consum.

> Elaborar i executar projectes destinats a l'educació del consumidor.

> Desenvolupar activitats que garanteixin la qualitat i seguretat dels béns i serveis oferts al consumidor.

> Realitzar accions adreçades a respondre a les demandes i millores dels serveis al consumidor mitjançant la implantació de les noves tecnologies i, en aquest cas, les de tipus audiovisual.

Per fer la feina exposada en els apartats anteriors, ens servim dels materials que ens subministren diferents organismes oficials, la Conselleria d'Universitat i Ciència, associacions de consumidors, etc., i també d'altres recursos d'informació general i econòmica: vídeos, revistes, diaris, etc.. Tot aquest material ha estat simplificat en la mesura que és possible, en primer lloc perquè fos entès perfectament pels alumnes a fi que, finalment, la informació fos al màxim de clara i diàfana possible.

ELS ÈXITS OBTINGUTS

En el terreny dels èxits aconseguits amb el desenvolupament dels projectes, volem destacar:

> **El desenvolupament lingüísticooral i escrit de l'alumnat:** objectiu primari i essencial del projecte

> **La incorporació de la transversalitat al projecte:** poden abordar i tractar tota mena de temes, des de les distintes òptiques que ens facilita el currículum.

> **El desenvolupament de l'educació en valors:** centrats fonamentalment en la llibertat, tolerància i respecte per altres gents, cultures, ètnies, llengües, costums, consum, etc.

> **La vinculació dels participants al nostre centre:** el nostre alumnat, fins i tot els que ja han acabat el batxillerat, troben una nova forma de no perdre contacte amb una institució que ha estat tan fonamental en la seva educació.

> **El foment del treball en grup i creativitat individual.**

> **Confiança, delegació i responsabilitat:** tots i totes els qui participem en aquesta experiència hem hagut d'aprendre a delegar funcions i tasques en els altres. Una persona sola no pot realitzar aquest projecte. Ni és lògic ni convenient.

> **El desenvolupament d'una relació humana i social variada, heterogènia i enriquidora**

VOCACIÓ DE FUTUR

En els projectes educatius de cada centre s'està integrant a poc a poc l'Educació del consumidor com a contingut transversal prioritari. En aquest sentit, la posada en marxa de la Xarxa d'Educació del Consumidor suposa una fita i un esforç seriós i responsable en aquest terreny.

Apostar per la incorporació real de l'Educació del consumidor a l'ensenyament reglat suposa i ha de suposar, en el futur:

> Un ferm compromís de mitjans, recursos i projectes per promoure que el professorat es compromet a impartir continguts en aquest camp.

> Realitzar un esforç real de treball en comú entre institucions que tinguin entre les seves prioritats l'Educació del Consumidor

Nosaltres volem, amb el nostre projecte, contribuir a aquests objectius i, en concret, col·laborar perquè a la Comunitat Valenciana millorin de forma sòlida les xarxes d'informació i assessorament al consumidor i que s'incrementi la responsabilitat i compromís del consumidor per a l'exercici dels seus drets i la participació en la millora de la societat de consum.

Per als participants en aquesta experiència, és molt important demanar i recollir materials de gran qualitat, claredat i senzillesa d'exposició, però és encara gairebé més important que la transmissió d'aquest material arribi d'una forma nítida, clara i precisa, al públic.

Per això sempre la feina educativa primera i principal ha estat que els nostres nois i noies d'entre 14 i 16 anys entenguessin amb una claredat meridiana tots aquests conceptes.

Tot aquest treball és aprofitat per les persones que participen en la RRM XIRIVELLA, 94.9 FM. D'aquesta manera, fins i tot els jubilats de la nostra localitat que realitzen el programa **XIRIVELLA PUNT COM: La Tercera Ràdio**, basant-se en el material que confeccionen els nostres nois i noies realitzen la secció de consum del seu programa de ràdio.

Per desenvolupar aquesta feina, el nostre treball s'ha fonamentat sobre tres pilars bàsics: **la formació, la informació i la participació** del nombre més gran possible de sectors implicats en aquest tema, que, en definitiva, són i som tots.

JOSÉ MARÍA CASADO VERA

Mitjans Audiovisuales
IES Ramon Muntaner.
XIRIVELLA (València)

Mengem i Consumim:

Per un consum racional i responsable d'aliments

El CEIP St. Estevo de Parga va desenvolupar durant el curs 2005-2006 la segona part d'un projecte, dins de la xarxa d'Educació del Consumidor, que respon al títol anterior.

Hi van participar 57 alumnes de les etapes d'Ed. Infantil i Primària junt amb nou professors/res.

Ja hem indicat que la motivació del projecte ve derivada del fet que el consum d'aliments està sotmès als vaivens de les tendències i modes i als condicionants de la dinàmica econòmica, per la qual cosa és necessària una educació que independitzi l'alumnat d'aquestes en profit de la seva salut.

En aquest segon curs els continguts i activitats es van centrar en els aliments d'origen animal, amb especial dedicació a l'estudi de la llet, com a aliment dels primers anys de l'existència i que es manté al llarg de tota la nostra vida.

Els **objectius** pretesos eren, entre d'altres:

1. Identificar les necessitats alimentàries de l'ésser humà en relació amb les característiques individuals i personals.
2. Identificar el **valor nutritiu** dels aliments
3. Identificar l'**origen** dels aliments
4. Reconèixer maneres distintes de preparar els aliments
5. Conèixer la cultura alimentària d'altres llocs
6. Conèixer les **malalties carencials** més importants
7. Valorar i **corregir les desviacions** no saludables de la forma d'alimentar-se
8. Identificar els **canals** d'abastament d'aliments
9. Tenir pautes de comportament responsable per adquirir els productes alimentaris en les xarxes de comerç.
10. Conèixer l'evolució dels aliments pel que fa a la seva història i tradició.
11. Tenir criteris de comportament davant la **manipulació** dels aliments a l'hora de consumir-los.

Es van fer les **activitats** següents:

Educació infantil:

1. Van elaborar **fitxes d'aliments** d'origen animal consumits habitualment, classificant-los segons l'hora del dia a què eren consumits i segons la prelació en els menús.

2. Van analitzar l'animal a partir que s'elaborava cada aliment dels anteriors, essent la part que s'utilitzava i la seva presentació i comercialització.

3. Es van confeccionar quadres resum amb les dades anteriors i amb il·lustracions, per fer-los més entenedors.

4. Es van confeccionar **murals** amb contingut nutricional en els quals s'identificava la ingesta d'aliments d'origen animal en equilibri amb els altres tipus d'aliments, amb una intenció formativa d'hàbits saludables.

5. Van construir jocs de taula, com trencaclosques, dòminos, loteries, aprofitant els resultats dels treballs anteriors.

6. Es van fer posades en comú amb les observacions experimentades en les visites i es van treure conclusions que es van expressar en plafons.

7. Es van aplicar els coneixements obtinguts de la **visita d'experts** en treballs murals de contingut.

Joc d'encaix amb menús d'origen animal de l'alumnat d'Ed. infantil.

Educació primària:

1. Es van reconsiderar els quadres de necessitats bàsiques d'alimentació del ser humà amb la forma didàctica de «rodes», «piràmides» o «rombes» elaborats l'any anterior per consolidar coneixements i donar-li l'enfocament dels objectius particulars d'aquest curs.

2. Es van confeccionar **menús equilibrats**, amb èmfasi en els aliments d'origen animal.

3. Es van crear **menús saludables** amb aliments d'origen animal i es van estudiar molts dels plats tradicionals gallecs i d'altres nacionalitats, analitzant el seu valor nutritiu i les seves inconveniències de cara al consum humà en general i infantil en particular.

4. Es van identificar els components d'alguns menús en funció de la seva manipulació culinària de la seva conservació.

5. Es va dur a terme una anàlisi d'etiquetes de productes alimentaris amb identificació i estudi dels continguts i indicacions.

6. Es van estudiar les **malalties d'origen alimentari**, tant les produïdes per una manipulació, o conservació d'ingredients no adequada com les produïdes per errors dietètics i també sociològics i culturals.

7. Es va valorar la importància del manteniment de la cadena de fred tant en productes congelats com en frescos a l'hora de la seva distribució i d'etiquetatges específics.

8. Es va fer un complet estudi monogràfic *seguint-li la pista* a la llet, tenint en compte l'alimentació dels animals, l'obtenció de les matèries, l'elaboració de productes derivats, la comercialització, l'envasament, la distribució, els valors alimentaris, l'**elaboració culinària, les receptes**, etc.

9. Van visitar el Centre comercial Alcampo al Ferrol per veure les formes de comercialització d'aliments parant atenció especialment en les **cadena de fred**, en els sistemes d'envasament i en les dates de caducitat dels aliments que aquest any s'estan estudiant. Es van recollir dades per treballar a l'aula i treure conclusions.

10. Van visitar la Central Lletera Pascual, a Outeiro de Rei, amb un protocol d'observació que contemplava l'apreciació de les distintes fases de la **manipulació de la llet**.

Tot el treball es va orientar des d'una perspectiva **interdisciplinària**, pel seu tractament en distintes àrees. Va tenir una **vessant transnacional** en estar el centre immers en altres projectes de caràcter europeu i ser compartits els resultats amb centres d'altres països. Va tenir també incidència en **tota la comunitat educativa** per participar alumnat, professorat, pares i mares i autoritats locals en la realització de les distintes etapes.

Al final, a més dels resultats educatius de caràcter immaterial, es conserven una gran quantitat de documents i treballs, com murals de continguts, exposició d'objectes tridimensionals, qüestionaris, taules i quadres d'observació, proves d'avaluació parcials i generals, entre d'altres, la qual cosa dóna idea de la dimensió aconseguida durant un curs acadèmic de treball.

Sessió pràctica de consum. Visita a Alcampo al Ferrol.

a) Vam voler que els alumnes aconseguissin una visió global i comprensiva de les necessitats alimentàries humanes com a procés fisiològic. En tots els nivells educatius es van determinar els coneixements de caràcter bàsic i fonamental que es pretenien assolir. El nivell de consecució va ser bo o molt bo.

b) Vam voler posar especial èmfasi, amb gradació d'objectius, en les desviacions del fet de menjar, inculcant hàbits **higiènic**s i aquesta funció, en la dieta i evitant les desviacions alimentàries i nutricionals. Es van establir els models d'avaluació amb ítems especialment significatius.

c) Es va valorar la relació entre els actes d'alimentació amb la pròpia cultura i la d'altres regions europees. Pensem que es va aconseguir un bon grau de coneixement, de conscienciació de la pluralitat en les distintes formes d'enfrontar-se a aquest fet.

d) Es va comprovar la maduresa de l'alumnat com a **subjectes de consum**. La proposta de situacions de conflicte de què havien d'obtenir un patró de conducta, va donar com a resultat que els alumnes s'enfrontessin a la realitat del consum diari en què és necessari posseir criteris i normes per saber enfrontar les situacions que l'oferta ens proposa.

e) Vam voler valorar especialment en aquest curs el coneixement d'aliments bàsics, com la llet, atenent al més ampli sentit i en les múltiples facetes en què es deriva a l'hora de consumir-la.

Les escombraires són un tresor: Creem objectes amb elles

MOTIVACIÓ:

El desenvolupament integral del niñ@ comença des de l'edat infantil. Des del seu entorn més pròxim ha de ser capaç de comprendre el món que l'envolta i com ell en forma part, i com, alhora, pot «influir» en ell. D'aquesta reflexió parteix aquest projecte. Desenvolupant niñ@s, es vol aconseguir educar nens i nenes de 3-4 anys perquè siguin consumidors responsables i coherents amb el medi ambient. Els introduïm, sense que ells, és clar, s'adonin en les quatre R: reduir, recuperar, reutilitzar i reciclar.

TEMPORALITAT I ESPAI:

Curs de 3 anys d'educació infantil, Edifici Rossell, que pertany al col·legi públic Cristóbal Colón de la localitat de Quintanar de la Orden (Toledo). Enguany, a causa del nombre de matrícules, s'han instal·lat en aquest edifici dues aules prefabricades, sobre una de les quals durem a terme el nostre projecte.

El curs és el 2006/2007. L'educadora especialista en educació Infantil és la Sra. M.ª Luisa Alonso, que junt amb els infants és la protagonista i artífex del projecte.

OBJECTIU GENERAL:

Conservar el nostre medi ambient tot potenciant la imaginació i la psicomotricitat final.

Conscienciar tots els nens i nenes d'aquest aula que tot ens pot tornar a fer servei

Conscienciar a todos los niños y niñas de este aula en que todos nos puede volver a servir.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

Col·laborar a aconseguir un medi ambient més saludable.

Acostar els infants a participar en la problemàtica dels envasos.

Crear actituds positives de reciclatge i retornalitat

Conèixer els diversos materials que componen les escombraires i les seves possibilitats de reutilització

Actitud positiva envers la conservació de l'entorn mediambiental.

Crear objectes interessants i útils per a l'infant.

RECURSOS:

HUMANS: Infants, educadora d'Infantil.

MATERIALS: tisores, cola d'enganxar, envasos, embalatges, caixes de cartó, ampolles de plàstic, folis utilitzats, llaunes de refrescos, paper de regal utilitzat, etc.

ACTIVITATS:

Construcció d'objectes a partir de materials de rebuig, com:

- > Guarda fitxes en caixes de cartó de roba buides
- > Portallapis amb els vasos buits de plàstic del cacau d'untar
- > Guarda teles, fils, etc. en botes de plàstic de llaunadures
- > Instruments musicals:
  - > *Maraques amb llaunes de metall de refrescos.*
  - > « *ampolles de plàstic*
  - > *Guitarres amb ampolles de plàstic, gomes, etc.*
- > Prestatgeries-armaris amb caixes buides de cartó de detergents
- > Titelles amb vasos de iogurt de plàstic buits
- > Marietes amb terrines de crema de plàstic buides
- > Paper utilitzat per una cara per utilitzar l'altra, per pintar o embolicar.
- > Cistells, o dipositar-ho tot en caixes de fruita de plàstic.

AVALUACIÓ:

L'interès en la creació, mitjançant l'observació directa, seran els mètodes per observar el grau d'adquisició dels objectius proposats, que es continuaran treballant al llarg de tota l'etapa d'educació infantil.

Aquesta activitat no es limita a l'aula, sinó que arriba a les famílies, que han de col·laborar aportant els materials i que poden comprovar els seus resultats posteriorment.

Kontsumoa Eskoletan al Centre Escolar Félix Serrano

La comunitat escolar del centre de primària Félix Serrano de Bilbao ha portat l'educació en consum al centre a través del programa d'educació en consum KONTSUMOA eskoletan. Al llarg de dues setmanes, professorat, alumnat i pares i mares han col·laborat amb un objectiu comú: millorar coneixements i actituds per actuar com a persones consumidores crítiques i responsables en els diferents àmbits de consum quotidians.

L'alumnat del centre, amb l'assistència del professorat, ha participat en 38 tallers de consum, impartits per educadors i educadores del programa KONTSUMOA ESKOLETAN, treballant 10 temes diferents.

Un dels tallers realitzat ha estat «Els drets de la persona consumidora»:

Els objectius d'aquest taller són:

- > **Conèixer tots els conceptes relacionats amb el consum: persona consumidora, persona usuària, drets, responsabilitats, reclamacions.**
- > **Ser conscients de les nostres responsabilitats a l'hora de consumir per poder fer valer aquests drets.**
- > **Saber com fer una reclamació.**
- > Conèixer el funcionament del sistema d'arbitratge.

Al començament, l'alumnat de 4t curs diu no ser conscient dels drets i responsabilitats que tenen com a persones consumidores.

ELS NOSTRES DRETS com a persones consumidores

- > SALUT I SEGURETAT
- > PROTECCIÓ DELS INTERESSOS ECONÒMICS I SOCIALS
- > PROTECCIÓ JURÍDICA I REPARACIÓ DE DANYS
- > INFORMACIÓ
- > EDUCACIÓ I FORMACIÓ EN MATÈRIA DE CONSUM
- > REPRESENTACIÓ, CONSULTA I PARTICIPACIÓ
- > ÚS DE LES 2 LLENGÜES OFICIALS

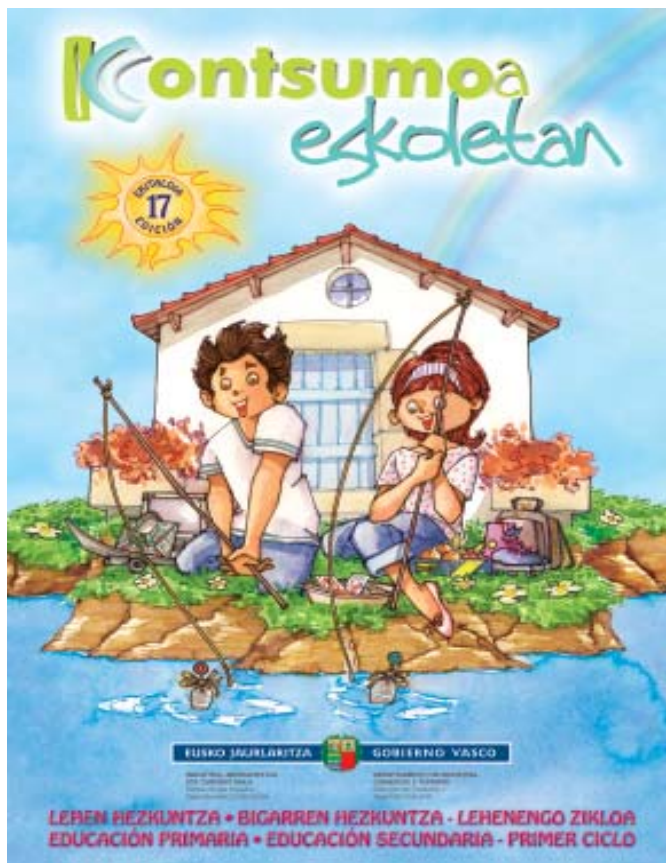
El taller es planteja com un joc de rol en el qual l'alumnat juga tant el paper de persona venedora com el de compradora. Durant el desenvolupament del joc, sorgeixen diferents conflictes que l'alumnat haurà de resoldre amb els mitjans i vies de què disposen.

En el programa «KONTSUMOA eskoletan» l'alumnat sempre treballa en grups petits. En aquest cas, cada grup rep un producte (una imatge) que haurà de vendre. Per fer-ho, la pintaran, decoraran i li afegiran les característiques que desitgin. També, al darrere de la imatge escriuran, amb ajuda dels educadors i educadores de consum, el problema que la persona compradora es trobarà.

Uns grups posen el preu i algunes característiques al producte, altres, els clients i les clientes, adquireixen el producte o servei.

A continuació es durà a terme la compravenda. Uns grups compraran als altres, pagant i rebent els corresponents tiquets o factures.

Un vegada comprats els productes, donaran la volta a les imatges i es trobaran amb el problema: el producte és defectuós, ens han cobrat de més, etc.

Un client s'adonà que no s'ha respectat un dels seus drets: «Ens han venut un rellotge d'or per 2.999,99 euros, però ens han enganyat, li ha marxat el color, no és pas or!»

En un plafó s'exposaran els drets de la persona consumidora, amb un exemple de cadascun d'ells. Cada grup d'alumnes haurà de decidir quin d'ells és el que s'ha incomplert en el seu cas i amb ell a la mà anirà a reclamar a l'equip que li va vendre el producte. Per fer-ho, utilitzaran les vies de què disposem; acord amistós, full de reclamació, sistema arbitral de consum i via judicial.

Finalitzat el taller, es lliura al professorat material complementari per continuar treballant els temes a l'aula.

Un vegada finalitzat el taller i analitzats els drets i responsabilitats, hi ha opinions diferents respecte a la importància d'uns o altres:

Pregunta: Entre els drets i responsabilitats, creieu que hi ha algun que té més importància?

Marina San Salvador, 10 anys: «Jo crec que tots els drets són molt importants, la reparació i pagament dels danys és molt important, ja que davant un imprevist greu et pots quedar sense els teus béns.»

Teresa Mugika, 9 anys: «Jo crec que no hi ha res més important que la salut, per això el dret més important és la protecció de la salut i la seguretat.»

Borja Diego, 9 anys: «Amino m'agraden les estafes, per tant, la protecció dels interessos socials i econòmics em sembla important.»

Finalitzat el taller, el professorat compta amb material complementari per continuar treballant els temes a l'aula.

ELS PARES I MARES TAMBÉ A L'AULA

31 pares i mares del centre escolar Félix Serrano de Bilbao han participat al taller pràctic «Pautes d'alimentació en la infància i l'adolescència».

Mitjançant dinàmiques pràctiques i participatives, pares i mares de l'alumnat han treballat els continguts següents:

- **La roda dels aliments.**
- **Les malalties derivades de carències nutricionals.**
- **La importància de l'esmorzar.**
- **Els additius alimentaris.**

Se les han proporcionado pautas claras y sencillas, intentado solucionar dudas cotidianas que habitualmente surgen entre padres y madres:

Se'ls han proporcionat pautes clares i senzilles, s'ha intentat solucionar dubtes quotidians que habitualment sorgeixen entre pares i mares:

«El menjar natural és el més sa...»

«No s'ha d'utilitzar el menjar com a premi o càstig...»

«Menjar és un dels primers comportaments socials de la infància, heu de transmetre disciplina, comportaments adequats i hàbits d'higiene...»

«Una dieta equilibrada ha de proporcionar un 60% d'hidrats de carboni, 15% de proteïnes i 25% de greixos. L'esmorzar ha de

ser un 25% de la nostra ingesta diària, el sopar un altre 25% el dinar un 40% i el berenar un 10%.

Lídia Lizarraga, mare d'un alumne de 4 curs ens dona la seva opinió:

Que esperaves aprendre en aquest taller?

Sent sincers, aquest tema em preocupa molt. Intento comprar productes adequats, però moltes vegades tinc dubtes; entendre les etiquetes resulta complicat. Sent un programa sobre consum, pensava adquirir habilitats a l'hora de comprar certs productes.

La informació rebuda ha estat útil?

Sí, ens han donat pautes útils, a més a més és molt important per als pares i mares rebre informació sobre alimentació.

Que esmentaries com a curiositat'

Que molts productes «miracle» que es venen són un simple reclam publicitari. Molts juguen amb la responsabilitat que tenim els pares i mares amb l'alimentació dels nostres fills i filles.

Vois proposar un altre tema per treballar

Em sembla important treballar com tractar a casa certs valors que tenen a veure amb el consum. A mi, per exemple, em costa explicar als meus fills per què no podem comprar-ho tot. Sempre els dic que és convenient comprar el que és necessari, encara que es tingui diners. No entenen per què no poden menjar un gelat tots els dies, per què si els seus amics berenen un panellet ells han de berenar fruita... De debò que em sembla molt important l'educació en consum, i els pares i mares necessitem pautes clares i concises.

Programa europeu d'Educació SÒCRATES

por M^a del Carmen Agudo Ballesteros

Amb motiu de la finalització, en el període estival, d'alguns dels projectes COMÈNIUS, englobats en projectes europeus de caràcter educatiu, com és el Programa Sòcrates, la Conselleria d'Educació ha atorgat premis de reconeixement a alguns d'aquests projectes ja finalitzats i duts a terme en diferents centres educatius de la nostra Comunitat Autònoma.

El seu lliurament es va efectuar el passat 9 de novembre a Mèrida, durant la «Jornada Sòcrates», organitzada per la Conselleria d'Educació, concretament per la Direcció General de Política Educativa.

En aquestes Jornades, i per invitació de l'organització, la Direcció General de Consum i Salut Comunitària de la Conselleria de Sanitat i Consum ha comptat amb un espai de temps dins del seu desenvolupament, amb la finalitat de donar a conèixer el Projecte Comènius 3, del qual forma part la Xarxa d'Educació del Consumidor i de la qual forma part com a sòcia del projecte, des de l'any 1997, la Conselleria de Sanitat i Consum.

Donat l'aforament representatiu, format per directius, professors, directors, pares, alumnes, membres de la comunitat educativa i representants de l'educació en general, aglutinava el marc idoni per donar a conèixer la Xarxa d'Educació del Consumidor. Per a això, hem comptat amb la participació d'una de les figures que està al capdavant aquesta tasca des de fa més de 30 anys, Nieves Álvarez Martín, Directora de l'Escola Europea del Consumidor.

Amb els seus dots pedagògics i experiència docent, ha aconseguit que els mestres, professors i educadors d'infants, joves i adults tinguin una visió fonamental del que és el consum i del que representa l'educació en un consum responsable.

Durant el transcurs de la jornada, hem conegut els diferents projectes desenvolupats per diferents centres educatius i entitats de distintes localitats de la nostra regió, així com l'experiència vivenciada d'alguns dels que hi participen; des de l'òptica d'alumnes, pares, professors, directors i altres membres de la comunitat educativa. Alguns dels temes desenvolupats estan molt vinculats a temes del binomi consum-salut, medi ambient, reciclatge...

A fi de continuar treballant amb els escolars i població en general en matèria de consum, i d'anar formant els infants i joves en un consum responsable i respectuós amb el medi ambient, seria desitjable, que tant, que les Conselleries d'Educació, Sanitat i Consum participessin amb més assiduitat en trobades semblants, i fins i tot mantenir una coordinació plasmada en una comissió des d'on es pogués engegar un Programa d'Educació al Consumidor per dur a terme activitats de consum en la totalitat dels municipis de la nostra Comunitat Autònoma.

No hem de deixar de fer esment dels diferents centres guardonats, entorn dels quals ha girat la jornada celebrada i als quals animem perquè continuïn en aquesta elogiada tasca.

AVALUACIÓ FINAL 2006 SÒCRATES

COMÈNIUS 1.1

C. P. Ntra. Sra. del Consuelo	LOGROSÁN
C.E.I.P. Manuel Jesús Romero Muñoz	LOS SANTOS DE MAIMONA
C.R.A. El Manantial	ESCURIAL
C. P. Ntra. Sra. de Sopedrán	ALMOHARÍN
I.E.S. Valle de Ambroz	HERVÁS
I.E.S. Gonzalo Torrente Ballester	MIAJADAS
I.E.S. San José	BADAJOS
I.E.S. Donoso Cortés	DON BENITO
I.E.S. Mario Roso de Luna	LOGROSÁN

COMÈNIUS 1.3

I.E.S. Valle de Ambroz	HERVÁS
------------------------	--------

GRUNDTVIG 2

Aula E.P.A. Centro Penitenciario	BADAJOS
----------------------------------	---------

Carpa del consumidor 2007

La Carpa del consumidor és un espai on els ciutadans poden participar en activitats educatives, conèixer materials i informar-se sobre l'exercici dels drets i bones pràctiques propis d'un consum responsable. S'hi fan accions dissenyades per a col·lectius específics en què el component lúdic s'integra en el coneixement més adequat dels temes corresponents.

Informar els ciutadans sobre l'àmbit del consum és una activitat la conveniència de la qual mai no deixa d'estar indicada. Les noves generacions necessiten aquest coneixement entre el conjunt de tots aquells que han d'adquirir per a la seva millor participació en la vida social; els altres necessitem ben sovint actualitzar aquests coneixements per prendre millors decisions en el nostre quefer quotidià.

Un esforç en aquest sentit és la Carpa del consumidor, un projecte realitzat mitjançant la col·laboració entre la Comunitat de Madrid i l'Ajuntament de Madrid per segon any consecutiu. La Carpa del consumidor ha estat oberta durant la setmana compresa entre el 12 i el 18 març, coincidint, per tant, amb el Dia del consumidor, el 15 de març, a la plaça de Felipe II, un cèntric lloc de la ciutat de Madrid.

La carpa és un espai cobert, no permanent, a l'interior del qual, amb 800 metres quadrats, s'han realitzat durant els set dies del seu funcionament diverses activitats, algunes d'elles informatives o d'exposició de productes retirades de la Xarxa d'Alerta, però també activitats directament educatives, orientades a determinats grups de consumidors. Els criteris amb què s'han escollit aquestes activitats han estat: (a) la claredat en el tractament dels continguts, (b) l'amenitat en la seva exposició, (c) la consolidació del record del que s'aprèn.

La *Gymkhana de consum* ofereix, sobre un espai de 200 metres quadrats, nou temes relacionats amb consum i vinculats a altres aspectes de la realitat social que noies i nois recorren en grups petits fins a finalitzar el circuit complet. El taller de consum sostenible ofereix un coneixement dels subministraments domèstics, de les característiques dels electrodomèstics i de les pràctiques de la seva utilització que contribueix a la seva utilització prudent.

La tendència de tants adolescents a l'ús desproporcionat del telèfon i internet ha portat a incloure un taller amb vocació preventiva, orientat a estimular un ús raonable d'aquests mitjans entre aquest grup d'usuaris.

Els problemes generats per una alimentació guiada per modes de diferent orientació o des de propòsits que ignoren com és de convenient una nutrició sana i plaent, prioritzant models de suposada bellesa, ha portat a incloure un taller educatiu sobre aquests temes.

Per als consumidors més grans s'ha preparat una activitat que combina la informació sobre certes males pràctiques amb l'humor: És el *taller-teatre de sensibilització contra el frau*. En aquest taller, mentre una persona experta revisa alguns temes com els productes miracle o la utilització d'embalatges desproporcionats, dos humoristes destaquen amb bromes l'absurd d'aquestes situacions. El resultat és que l'audiència, mentre fixa la seva atenció sobre els aspectes presentats, passa un moment divertit que contribueix que mantinguin el record de bona part de la informació rebuda.

L'activitat per a infants i joves discapacitats tracta diversos temes de consum, adequant-los a les seves característiques. A ells es dedica l'activitat principal de la Carpa durant tot un dia. Coincidint amb aquest motiu, es presenta una col·lecció de llibres parlats sobre consum responsable.

A més a més, diversos jocs situats al perímetre interior de la Carpa afavoreixen una participació activa dels visitants del recinte, més enllà de la possibilitat de recollir informació escrita o de realitzar consultes als ordinadors previstos a l'efecte.

Durant aquest setmana, dedicada al coneixement d'unes pràctiques de consum responsables i conscients dels drets i obligacions propis de cada situació, s'ha presentat el número 7 de la revista *Consumadrid*, editada per la Direcció General de Consum. En ella s'inclou un article de quinze pàgines: «Les cent preguntes més freqüents dels consumidors», on es recullen sintèticament moltes de les dificultats més habituals que es presenten al consumidor, així com les respostes corresponents. Aquestes preguntes apareixen, també, sota un altre format, al portal *Consumadrid* que es troba en la pàgina institucional *madrid.org*.

Un dispositiu com la Carpa del consumidor, potser a una escala més modesta, pot ser un excel·lent mecanisme per oferir durant un període de temps limitat una intensa activitat educativa/informativa a una quantitat de ciutadans significativa, ramificada en accions específiques adequades a diferents tipologies de consumidors, acció que es pot portar als llocs més variats. El resultat d'aquesta Carpa, realitzada en un espai públic de Madrid segons les característiques descrites, ha estat francament satisfactori tant per als assistents com per als organitzadors.

Activitats educatives a la Carpa del consumidor 2007

- > Gymkhana de consum: alumnes de 3r, 4t i 5è d'Educació Primària
- > Taller de consum sostenible «La casa responsable»: infants i adults.
- > Taller de prevenció de l'ús indegut de telefonia i internet: alumnes de primer de secundària.
- > Taller sobre alimentació saludable i prevenció de trastorns alimentaris: alumnes de primària i secundària.
- > Taller-teatre de sensibilització contra el frau: adults, en particular, gent gran.
- > Activitats adaptades d'infants i joves amb discapacitats.
- > Diversos jocs divulgatius sobre drets dels consumidors, arbitratge, altres: adults.

Taller de l'oli d'oliva

L'IES Damián Forment d'Alcorisa (Terol) i el C.P.R. d'Andorra (Terol) en el II Trobada Europea de la XARXA E-CONS celebrada a Roma.

En el II TROBADA EUROPEA DE PROFESSORS DE LA XARXA E-CONS, celebrada a Roma els dies 26, 27 i 28 del passat mes d'octubre, dues professores aragoneses, Joaquina Melero Gràcia, cap del Departament de Física i Química de l'IES Damián Forment d'Alcorisa i Olga Valent Francès, directora del Centre de Professors i de Recursos d'Andorra vam participar representant la Comunitat Autònoma Aragó amb l'experiència: «TALLER DE L'OLI D'OLIVA: Elaboració, consum i reciclatge».

Aquesta proposta va partir de la Direcció General de Consum del Govern d'Aragó i va ser recolzada pel Servei Provincial d'Educació, Cultura i Esport de Terol, província en què exercim.

L'IES Damián Forment d'Alcorisa pertany a la Xarxa Espanyola des de fa diversos anys, incorporant-se, per tant, al projecte Xarxa E-CONS, i com el CPR d'Andorra també ha realitzat múltiples activitats en col·laboració amb la Direcció General de Consum.

Vam presentar l'experiència el divendres 27 d'octubre, dins del bloc temàtic núm. 3: Desenvolupament sostenible.

Aquest projecte es fa d'ençà quatre anys amb els alumnes de 4t d'ESO, dins l'assignatura optativa Introducció a la Química Industrial, a l'IES Damián Forment d'Alcorisa; així mateix, al CPR d'Andorra hem dut a terme durant el passat curs escolar l'esmentat Taller per a tot el professorat adscrit a aquest centre que estava interessat en el tema.

Aquest taller pretén donar a conèixer la Història, conreu i recol·lecció de l'oliva, així com realitzar l'elaboració de l'oli d'oliva verge seguint el mètode artesanal, analitzar-ne la qualitat i rendiment, determinar-ne la composició i la seva aportació a la dieta mediterrània. Respecte al consum, es vol descobrir les seves propietats en la cuina (és l'únic que pot ser reutilitzat, fregeix i no cou...), en la salut (per a cremades, acné, restrenyiment, disminueix el colesterol...). Pel que fa al reciclatge de l'oli domèstic usat, es fan campanyes de sensibilització, de recollida de l'oli usat i d'elaboració de diferents tipus de sabons. A més a més, també es realitzen variades activitats d'investigació, i s'elaboren altres productes derivats, com: patés d'olives, olis aromatitzats per a condiments, salses a base d'oli d'oliva, remeis curatius, etc.

Tot això s'ha recollit en una unitat didàctica publicada amb el títol: *EL ACEITE DE OLIVA DEL BAJO ARAGÓN: Taller de elaboración, consumo y reciclado*, que consta d'un llibre del professor i un quadern d'activitats de l'alumne per treballar en secundària, i un llibre del professor i un quadern d'activitats de l'alumne adaptat al

nivell de primària. Aquests materials poden sol·licitar-se de manera gratuïta al Consell Regulador de la Denominació d'Origen de l'Oli del Baix Aragó, a Alcañiz, que junt amb les entitats ADIBAMA, CEDEMAR i OMEZYMA, van sufragar les despeses de la publicació.

Gràcies a aquesta trobada de professors, aquesta experiència ideada i sorgida de centres d'ensenyament turolencs s'ha pogut difondre a altres centres educatius europeus i espanyols.

Va ser molt ben acollida pels participants, i vam rebre múltiples felicitacions per l'original exposició i treball de sensibilització i foment de l'alimentació saludable i el respecte al medi ambient.

Esperem que aquest projecte es pugui dur a terme en altres països i comunitats autònomes, ja que un dels objectius d'aquesta trobada, a més d'intercanviar experiències, era aconseguir centres europeus «socis» per continuar treballant i col·laborar en projectes comuns.

Olga Valiente Francés
C.P.R. DE ANDORRA
 Paseo de las Minas, s/n
 44500-ANDORRA (Terol)
 978 842 144

Joaquina Melero Gracia
IES DAMIAN FORMENT
 c/ Miguel de Cervantes, 1
 44550-ALCORISA (Terol)
 978 840 734

Una pau de cine

El Col·legi Divina Pastora de Lleó va elaborar una campanya publicitària amb un objectiu clar a aconseguir: «Promoure la pau mitjançant la resolució pacífica de conflictes». (Breu descripció del projecte per la Sra. Mercedes Fuertes Borregán).

ANTECEDENTS

En tota l'ESO duem a terme tutories en què abordem els mecanismes que influeixen en les decisions que prenem. Per això toquem el tema de la publicitat: com aconsegueix influir en els nostres gustos i dirigir-nos cap al consum.

Així va sorgir la idea d'elaborar una campanya publicitària en què treballéssim un valor necessari en la societat actual: «La pau, l'absència de conflictes».

Com a educadors, volem mostrar als nostres alumnes un futur en què la pau i la no-violència siguin una realitat per a tots els éssers humans. L'augment dels conflictes en diverses parts del món fan que sigui de gran importància la reflexió i l'acció per construir i enfortir una cultura de la pau en la societat, i on millor per assegurar aquests bons fonaments que als centres escolars.

Pensem, per tant, a anunciar, «intentar vendre», a tots els que caminen pels nostres passadissos, aquesta cultura de pau.

Un dels majors problemes en llançar-nos al mercat de la publicitat va ser el cost econòmic que suposaria dur a terme una campanya d'aquest tipus. Per això va sorgir la idea d'aprofitar els cartells que anuncien pel·lícules de cinema, els quals podríem aconseguir fàcilment, i que els nostres alumnes els modifiquessin per respondre a les següents expectatives:

- > Fomentar l'educació per a la pau, la solidaritat i la tolerància.
- > Protegir i respectar tots els drets humans.

OBJECTIU GENERAL

Amb les activitats que es plantegen en aquesta unitat didàctica, pretenem que els alumnes reflexionin sobre la pau i l'absència de conflictes, i s'involucrin per aconseguir-la al col·legi, utilitzant la publicitat com una manera de comunicar-se amb els altres estudiants del centre.

OBJECTIUS ESPECÍFICS REFERITS A CONCEPTES, PROCEDIMENTS.

L'alumne haurà de ser capaç de:

- a) Reflexionar sobre textos i frases relatives a la pau i ser capaç d'argumentar les seves reflexions.
- b) Ampliar el vocabulari amb termes del camp semàntic de «pau».
- c) Expressar clarament el seu rebuig a la violència de forma escrita i plasmar-ho en cartells publicitaris.
- d) Conèixer el grup de consumidors a qui s'adreça la campanya.
- e) Conèixer i utilitzar tècniques usades en publicitat per fer arribar el seu missatge.

DESTINATARIS

El Segon Cicle de l'Educació Secundària i Batxillerat.

DURADA

Al llarg de tres sessions de tutoria, cadascuna de 55 minuts.

MATERIAL

Ordinador, impressora, cartells publicitaris de pel·lícules de cinema, paper xarol, cartolina, folis de colors, pintures al tremp, retoladors, escàner.

EIXOS TRANSVERSALS

Educació per la Pau i els Drets Humans
Educació per al Consum

EXERCICI DE L'ACTIVITAT

Per a la **primera sessió**, treballem l'«Educació per a la Convivència i la Pau», presentant els alumnes frases relacionades amb la pau. Consistia a llegir-les, analitzar-les, esbrinar qui era el seu autor i cercar informació sobre ell.

En la **segona sessió** abordem el tema publicitari analitzant els següents objectius:

- > **Específics:** Promoure les accions encaminades a aconseguir un clima escolar amb absència de conflictes violents.
- > **Quantificables:** No serveix que diguem que hem de millorar el clima escolar, sinó que hem de disminuir el nombre de conflictes després de cert període de temps.
- > **Definits en el temps:** La campanya es durà a terme en el segon trimestre del curs escolar 2005-2006.
- > **Delimitats a un mercat:** Grup de consumidors, per descomptat el nostre alumnat.

- > **Abastables:** És important que siguin realistes. Plantegem aquesta campanya per motivar els nostres alumnes i mantenir un clima de diàleg al centre.
- > **Motivadors:** La motivació dels responsables d'aconseguir els objectius és fonamental. Per tant, l'objectiu ha de suposar un reptè.
- > **Encaminats a la implicació:** Que els mateixos alumnes duguin a terme la campanya per sentir-se'n part important, no només el públic a qui la dirigim. Són els actors principals d'aquest projecte.

En l'**última sessió** els alumnes van portar cartells publicitaris de pel·lícules de cinema, van pensar en com modificar els seus títols o missatges, promovent iniciatives encaminades a aconseguir la pau i millorar el clima de convivència al centre escolar.

En canviar els cartells, es va tenir especial atenció perquè quedessin amb el mateix estil, format, color o tipus de lletra.

Després es van col·locar per tot el centre escolar, en llocs visibles per a tot l'alumnat.

ELS RESULTATS:

El nivell d'implicació de l'alumnat va ser altíssim i vam aconseguir els cartells de cinema dels videoclubs de la zona, i gairebé tots els alumnes en van dur un a classe.

De les tres sessions dutes a terme, l'última, elaborar els seus cartells, va ser en la que vam aconseguir major motivació. Així com posar-los per tot el col·legi i ser felicitats pels altres membres de la Comunitat Educativa, professors, alumnes de cursos inferiors, pares.

Els alumnes es van sentir part important de la vida escolar i es van preocupar, durant tot el temps que va durar la campanya, del manteniment dels cartells.

Esperem que, amb iniciatives com aquesta, **el nostre alumnat s'impliqui més en el manteniment d'un clima escolar agradable i lliure de conflictes, i sigui no sols un receptor de missatges publicitaris sinó també un creador.**

Energia solar a l'I.E.S. Marqués de la Ensenada

En la nostra vida diària els éssers humans consumim una quantitat important d'energia per desplaçar-nos, cuinar, escalfar o refrigerar habitatges, etc. El consum energètic de combustibles (no renovables fonamentalment) a través de la història humana ha experimentat un increment important, a causa, principalment, d'una millora del nivell de vida i del benestar.

Al contrari, el nostre planeta funciona amb energia solar: el cicle de l'aigua, els corrents oceànics, els vents, la fotosíntesi...; en definitiva, la vida sencera és possible a la terra gràcies a l'energia que produeix el sol. No obstant això, malgrat ser la font d'energia per excel·lència, l'home no ha aprofitat adequadament aquest immens recurs per satisfer les necessitats pròpies de la vida moderna. Fins fa poc, dificultats tècniques impedièren la utilització generalitzada d'aquesta energia, avui només entrebancs de tipus polític i/o comercial obstaculitzen el seu desenvolupament. Cal eliminar aquestes barreres i promoure l'ús d'una font d'energia que, a més d'econòmica, és respectuosa amb el medi ambient.

Per què promoure la instal·lació d'energia solar en un centre educatiu?

Tots som conscients que el futur de tota societat depèn, en gran manera, de la qualitat educativa i humana dels nostres alumnes, i per això els centres d'ensenyament no poden ser aliens a aquest repte: EL REPTE.

Els centres educatius no es dediquen únicament a procurar als joves un adequat futur professional. La nostra tasca fonamental és educar, formar. Dins d'aquesta formació hi ha, sense cap dubte, infondre en els nostres alumnes la reivindicació de la llibertat responsable, la defensa dels drets humans, el respecte per la natura, fomentar hàbits de consum racional, promoure actituds que permetin, en un futur, una vida més saludable... Creiem que aquest canvi d'hàbits només és possible gràcies al caràcter transformador de l'educació. Per això, ens vam proposar aconseguir que l'I.E.S. Marqués de la Ensenada funcionés amb l'energia del sol, i així contribuir a aquest canvi d'actituds. No sols es parlaria d'energies alternatives a les classes, bé a través de les àrees transversals o bé en l'optativa específica, sinó que les mateixes

aules funcionarien, en part, gràcies a una d'aquestes fonts d'energia. I res no hi ha més educatiu que el mateix exemple.

En un món en què la degradació dels espais naturals és una cosa massa freqüent, utilitzar energies netes és un objectiu de primer ordre per a qualsevol ciutadà sensible, i entre aquests ens incloem molts professors, pares i alumnes de l'IES Per això, hem volgut inculcar aquests valors als nostres joves, aprofitant no sols els avantatges naturals d'aquesta energia (el nostre país és privilegiat pel que fa al sol), sinó també amb l'oportunitat que s'obre després de la legislació sobre connexió de les instal·lacions solars fotovoltaïques a la xarxa de baixa tensió, segons els Reials Decrets 2818/1998 de 23 desembre i 1663/2000 de 29 de setembre.

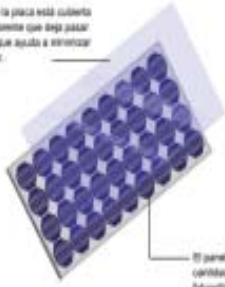
Projecte xarxa d'escoles solars

Al Dia del Sol de 1997, Greenpeace junt amb l'Institut per a la Diversificació i Estalvi Energètic (IDAE) van donar a conèixer la creació d'una xarxa de «escoles solars». Aquest projecte va néixer per fer caure les barreres existents per a una generalització de l'ús de l'energia solar, ja que les teulades solars fotovoltaïques podrien produir la quarta part de l'electricitat que consumeix el nostre país i reduir fins en un 20% les emissions de CO₂.

L'organització ecologista assessora i coordina la instal·lació dels panells solars i ofereix, també, eines educatives. Per la seva banda l'IDAE s'encarrega dels aspectes tècnics i de les negociacions amb l'Administració i les companyies elèctriques que possibilitin les instal·lacions i la seva connexió a la xarxa. L'I.E.S. Marqués de la Ensenada forma part d'aquesta xarxa des del començament, i fruit d'això ha estat la col·locació a la teulada de l'Institut d'una instal·lació de 2,5 kW.

La parte superior de la placa está cubierta con un vidrio transparente que deja pasar la radiación solar y que ayuda a mantener las pérdidas de calor.

El panel está formado por una cantidad determinada de células fotovoltaicas cuyo número dependerá del voltaje requerido.

La instal·lació està formada per una sèrie de mòduls fotovoltaics connectats entre si i a la xarxa general, és a dir, s'aprofita l'energia del sol per transformar-la en energia elèctrica que se cedeix a la xarxa convencional perquè pugui ser consumida per qualsevol usuari que hi estigui connectat. La instal·lació ha estat realitzada amb la tecnologia d'Isofotón, i el transformador de corrent continu en corrent altern és un Sunny Boy

Beneficis de l'energia solar? Beneficis educatius

De forma pràctica, fomentem l'educació dels alumnes en les tecnologies ecològiques i en la cultura de respecte al M.A.

A ser conscients del consum energètic i la nostra dependència dels combustibles fòssils o l'energia nuclear.

Veure la importància de l'eficiència i l'estalvi energètic, fer palpables i reals les possibilitats de l'energia solar, són algunes dels aspectes interessants de l'educació en el camp de les energies.

D'altra banda, es fomenta l'intercanvi d'experiències entre centres educatius i la posada en marxa d'activitats pedagògiques o altres iniciatives, com la setmana solar, etc.

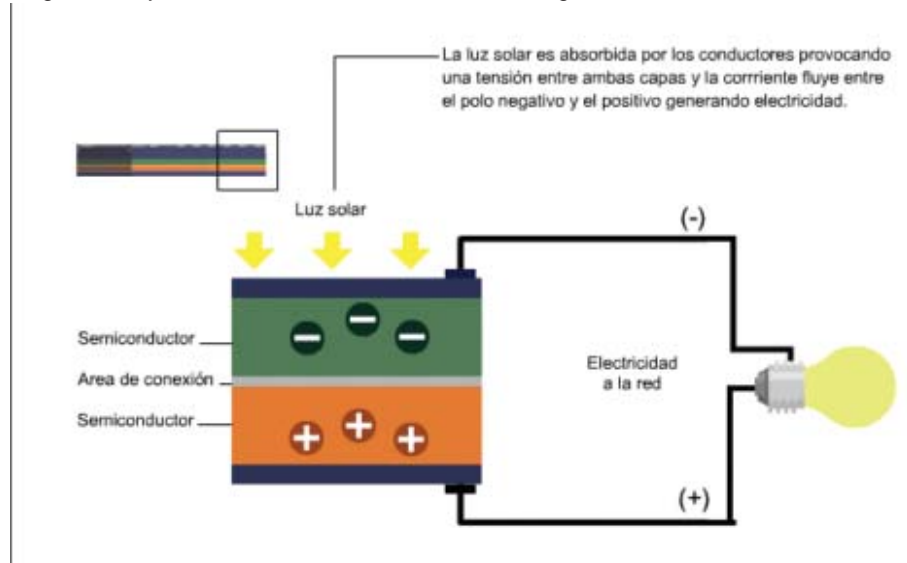
A l'I.E.S. Marqués de la Ensenada tindrem enllaçat a la instal·lació un ordinador en què de forma gràfica es mostrarà l'energia que estem subministrant instantàniament a la xarxa general i en la mateixa pantalla la traducció a tones de CO2 no emeses a l'atmosfera.

Beneficis mediambientals

*Disminució de les emissions de CO2. Per cada 20 kW·h produïts a partir d'energia solar es deixen d'emetre uns 10 kg de CO2 a l'any.

*Reducció de l'efecte hivernacle produït per les emissions de CO2 i del canvi climàtic provocat per aquest efecte.

*L'I.E.S. Marqués de la Ensenada estarà evitant l'emissió a l'atmosfera de, aproximadament, entre 1000 i 1.500 kg de CO2 cada any i de 25 a 30 tones de CO2 al llarg de 25 anys.

Beneficis Socials

*Les energies renovables generen més llocs de treball que altres energies més contaminants. Per cada 600.000 € invertits en energia solar es creen entre 4 i 6 noves

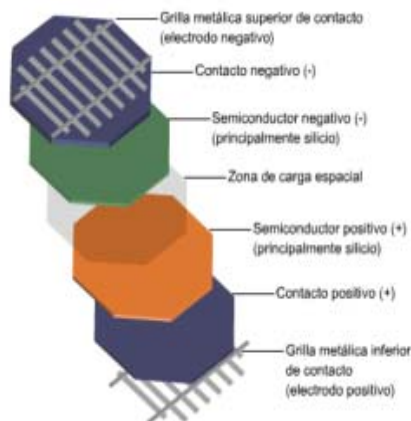
Beneficis econòmics

* Cada quilovat-hora (kW·h) produït amb energia solar fotovoltaica es pot vendre a 0.40 €. A tall d'exemple, una instal·lació com la nostra, de 2,5 kW de potència, pot produir a l'any entre 2.500 i 3.750 kW·h, és a dir, entre 1.000 i 1.500 €.

* Una instal·lació de 2,5 kW de potència costa entre 15.000 i 20.000 € i produeix entre 75.000 i 100.000 kW·h en 25 anys, és a dir, de 30.000 € a 36.000 €.

*El benefici total de la instal·lació solar és, per tant, de 750 a 1.000 € a l'any i entre 15.000 € i 20.000 € al llarg dels 25 anys de funcionament.

Hi ha ajuts d'entitats i administracions públiques de fins al 50% de la inversió, i en aquest cas el benefici de la instal·lació seria major (aquest tipus de subvencions a fons perdut no han de retornar-se posteriorment).

ocupacions. L'energia procedent del petroli necessita doble d'inversió per crear un únic lloc de treball.

*Els llocs de treball generats per la inversió en energia solar no són estacionaris (ligats a la construcció d'una central, etc.), i es distribueixen a petita escala per tot el territori.

*La utilització d'energia solar en zones aïllades permet la creació de petites empreses, la qual cosa potencia el desenvolupament econòmic de comarques poc afavorides.

Actualment, Espanya és el major productor fotovoltaic d'Europa i aquest sector dóna ocupació a prop de 4.000 persones. No obstant això, al nostre país només s'instal·la el 5% dels mòduls que es fabriquen (la resta de la producció s'exporta). La creació d'un important mercat nacional faria multiplicar la generació d'ocupació.

Però no oblidem que estalviar energia és el camí més eficaç per reduir les emissions contaminants de CO2 a l'atmosfera i, per tant, d'aturar l'escalfament global del planeta i el canvi climàtic. I, per una simple qüestió d'intel·ligència: Estalviar energia és més barat que fabricar-la.

(Els esquemes han estat obtinguts de la revista electrònica Consumer)

Javier Anero Tejada, professor de Física i Química i Energies Renovables

Col·legi Nuryana: Exemple de consum responsable

La finalitat fonamental de l'educació del consumidor com a matèria transversal és la formació dels ciutadans en el «Consum Responsable». Una dimensió bàsica del consum responsable és que les nostres decisions de compra, els nostres estils de vida no són neutrals, estan basats en un model de desenvolupament, en un model de consum que té conseqüències en l'explotació dels recursos naturals i en el medi ambient.

Promoure bones pràctiques de consum responsable, centrades en la utilització racional dels recursos i en l'adquisició de productes que minimitzin l'impacte o degradació mediambiental és apostar per un desenvolupament sostenible i per una major qualitat de vida de tots els ciutadans.

Amb aquesta finalitat, els professors i responsables del Col·legi Iagunero Nuryana estan dent a terme diverses iniciatives que promouen un consum racional i sostenible dels recursos, a través de les actuacions següents:

1.- L'energia solar fotovoltaica

L'antic sistema energètic del Col·legi Nuryana estava basat en combustibles fòssils, els quals per la seva mateixa naturalesa són limitats i ocasionen una sèrie de problemes tant mediambientals i socials com de sostenibilitat. Amb el propòsit doble de disminuir la dependència d'abastament extern i l'emissió de substàncies nocives per al medi ambient, el Col·legi Nuryana va decidir instal·lar un sistema de subministrament d'energia basat en mòduls de cèl·lules fotovoltaïques.

Els mòduls fotovoltaïcs estan instal·lats sobre la teulada d'un dels edificis del col·legi. Cadascun d'ells està constituït per 72 cèl·lules fotovoltaïques quadrades de 125x125 mm, orientats cap al sud i amb una inclinació de 30è sobre l'horitzontal. Aquesta configuració assegura una producció que s'estén des de l'alba fins al capvespre, aprofitant al màxim l'energia que ens és subministrada pel sol.

2.- L'aprofitament de l'aigua

Una de les característiques de l'arxipèleg canari és la seva escassetat de recursos hídrics naturals. Per aquesta raó, al col·legi s'ha dut a terme una iniciativa per aprofitar l'aigua de pluja, amb la construcció d'un dipòsit amb una capacitat que supera el milió de litres. La construcció es va realitzar sota de l'aparcament d'autobusos, de tal forma que aquesta infraestructura no ocupa una superfície addicional al col·legi. El dipòsit emmagatzema l'aigua de pluges, que després s'utilitza per cobrir diverses necessitats del col·legi, fonamentalment l'abastament d'inodors, la neteja de les instal·lacions i el reg dels jardins.

L'aigua es recull de diverses zones comunes del col·legi, com els aparcaments de pares i professors, els poliesportius, les cobertes dels edificis i els patis. En algunes de les zones anteriors l'aigua recollida arriba a l'aljub conduïda pel sòl mitjançant reixetes i ajudada per la inclinació del terreny. En altres zones precisa per al seu trasllat d'un sistema de bombament, que també és utilitzat per treure l'aigua emmagatzemada del dipòsit per al seu ús.

3.- La recollida de residus

Al Nuryana es du a terme, en la mesura que l'Ajuntament proporciona mitjans, la recollida selectiva de residus. S'han realitzat, en els primers nivells, campanyes de conscienciació i petits projectes en matèria de residus. Aquests treballs han pretès despertar en l'alumnat la preocupació per cuidar el seu entorn més pròxim; desenvolupar el coneixement dels diferents tipus de residus que es generen al col·legi; conèixer els quatre dipòsits més comuns perquè dipositin els seus residus separats per materials (vidre, paper-cartó, plàstics-briks-llaunes i general o orgànica); crear en l'alumnat una actitud positiva davant el reciclatge, reutilització i reducció de residus al col·legi i fora d'ell (regla de les tres R); i estimular la implicació de les famílies respecte d'això.

L'objectiu final d'aquestes iniciatives del Nuryana és conscienciar i sensibilitzar la comunitat escolar de la necessitat de fomentar un model de consum sostenible, en concret, en l'estalvi d'energia i d'aigua i en la solució dels problemes derivats de la generació de residus i de la seva gestió incorrecta. Aprofitant aquestes infraestructures i en col·laboració amb distintes entitats i programes del Capítol de Tenerife (Oficina Insular de Consum i Promoció de Qualitat, Pla Insular de Residus Sòlids i l'Institut Tecnològic d'Energies Renovables), el Col·legi Nuryana durà a terme en els cursos escolars 2007-2008 i 2008-2009 un projecte amb els alumnes de l'últim cicle d'Educació Primària centrat en aquests continguts.

Aquest projecte va ser presentat en la Segona Trobada de Professors Europeus, promogut per la Xarxa Temàtica d'Educació al Consumidor «E-Cons», celebrada a Roma el passat mes d'octubre de 2006, en el qual es van establir contactes i acords amb diversos professors amb la intenció de promoure un projecte Comenius 1, dins la convocatòria d'aquest curs escolar.

El consum de productes de vestir

Estudi dels criteris que tenen en compte els joves de Catalunya a l'hora de comprar productes de vestir

Els joves de Catalunya, en relació amb la compra de roba, consideren fonamentals les seves emocions (64,08%) davant la raó (35,92%), així com les seves opcions personals davant de les opcions del producte i les socials. D'entre tots els aspectes esmentats, els joves destaquen el preu, els gustos, la talla i el color com a principals aspectes. Malgrat això, la gran varietat d'aspectes que els joves tenen en compte fa que els anteriors, per sí mateixos, no siguin prou significatius.

Aquestes són dades extretes d'un estudi realitzat per l'**Escola del Consum de Catalunya (ECC)** de l'**Agència Catalana del Consum** durant el curs 2005/06. L'ECC és, a més d'un centre educatiu, un centre d'estudis de l'Educació del Consum on es realitzen de forma simultània l'activitat docent, la innovació i la investigació. La investigació enriqueix l'acció educativa diària a través de la innovació constant. L'estudi sobre el consum de productes de vestir pren com a mostra 703 joves entre 12 i 18 anys que van participar al taller «*Què em poso aquest matí?*» ofert per l'escola a la Seu Central (Barcelona) i a la Seu Territorial (Lleida, Manresa i Girona) entre el febrer i el juny de 2006.

El setembre de 2004, amb la pregunta *Què em poso aquest matí?* l'ECC estrenava un nou taller entorn els criteris de compra en la roba. En aquell moment era intuïtiu

que aquest podia ser un fenomen pròxim als joves... Progressivament s'ha confirmat que una de les despeses més importants dels adolescents és la compra de roba, calçat i complements. La compra d'aquests articles relatius a la moda i la imatge personal s'han consolidat com una de les principals despeses dins el pressupost dels joves, a més de ser un fenomen de consum molt important dins la seva dinàmica personal i social.

L'ECC va plantejar la realització d'un estudi sobre els hàbits de consum dels joves en relació amb la compra d'articles referents a la moda i a la imatge personal. Recollir sistemàticament dades permet confirmar o refutar, conèixer de forma més profunda i amb criteri allò que molts cops des de l'activitat docent s'intueix o es desconeix. Aquestes dades permeten relacionar l'activitat docent de l'escola amb els joves, coneixent fenòmens i processos significatius per a ells. Una perspectiva que permet orientar el disseny de nous tallers a oferir o bé avaluar i regular els ja existents.

Els resultats de l'estudi permeten establir el perfil majoritari del jove consumidor de productes de vestir. Segons les dades, els joves tenen en compte una gran diversitat de criteris a l'hora de comprar roba, entre els quals destaquen el preu, la talla, els gustos, ... La majoria de criteris obeeixen a una dimensió personal, per davant la influència social o les característiques del producte. Finalment, destaquen els criteris de caràcter emocional, és a dir, els subjectius i associats a la identitat, per davant dels més racionals o de caràcter més objectiu i associats a normes culturals. La compra de roba comporta prendre decisions

i aquestes es porten a terme mitjançant el diàleg entre la raó i l'emoció. En comprar una samarreta, els joves consideren el preu, la qualitat però també la marca, la construcció d'identitat o la felicitat de comprar-la. Aquests aspectes plantegen com l'educació del consum ha d'integrar aquesta perspectiva oberta i integradora de consumir per tenir, consumir per ser i consumir per desitjar. Així, consumim felicitat quan ens comprem una peça de roba, bellesa quan anem a la perruqueria, ... En conclusió, no només consumim béns i serveis, sinó també emocions.

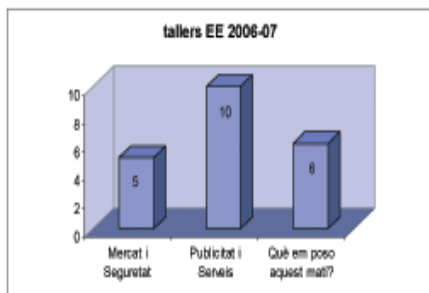
En aquest context, la recerca ens orienta en la pràctica docent, en el disseny i desenvolupament de tallers formatius. D'una banda, es planteja la necessitat que l'educació del consum permeti a l'alumnat establir xarxes de relacions entre multitud de criteris, ja que les decisions de compra són molt diverses. En aquest sentit, el consum pot ser una oportunitat per treballar el diàleg en la diversitat. Per altra banda, pot ser útil considerar les emocions i com aquestes influeixen de manera directa en les nostres decisions a l'hora de consumir. Tot, sense deixar de banda la necessitat que els tallers ofereixin també una reflexió sobre el marc legal del consum.

A tall de conclusió, l'estudi es configura com una eina didàctica potent que possibilita i facilita contínues reflexions que poden enriquir l'acció educativa diària a través de la constant innovació docent.

Salvador Viciano
Educador de la Escola del Consum
de Catalunya

Nova oferta per a l'alumnat amb necessitats educatives especials: Què em poso aquest matí?

Des de la creació de l'Escola del Consum de Catalunya (ECC) els alumnes amb necessitats educatives especials (nee) han estat un col·lectiu a tenir en compte en tot moment a l'hora de dissenyar la nostra oferta educativa. Progressivament s'han fet les adaptacions de diferents tallers, la qual cosa ha tingut com a resultat les dades següents, corresponents als mesos transcorreguts del present curs escolar.

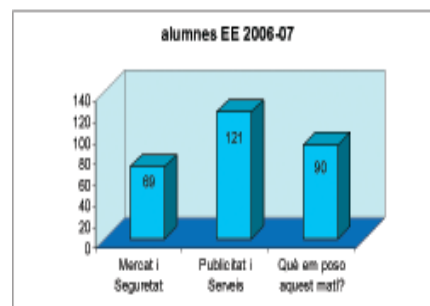

Enguany l'ECC de l'Agència Catalana del Consum ofereix un nou taller adreçat als alumnes amb nee. Partint de la pregunta *Què em poso aquest matí?*, la mateixa que s'adreça als alumnes d'Educació Secundària, s'ha adaptat el fenomen de la compra i l'ús de la roba a l'alumnat amb nee, per tal de contextualitzar-lo a la seva vida quotidiana i convertir-lo en un procés significatiu.

Adaptar el taller *Què em poso aquest matí?* als alumnes amb necessitats educatives especials ha significat un salt important del taller ja dissenyat per a Educació Secundària. Ha estat necessari reformular els objectius generals del taller per tal de donar més èmfasi a aquells aspectes importants de la quotidianitat de l'alumnat amb nee. Per exemple, la relació entre el context i el tipus de roba; deixant en un segon terme aspectes com la moda, la identitat personal i l'estètica, que són àmbits de gran significació en el taller de Secundària.

També ha calgut adaptar el taller a les habilitats de l'alumnat, i s'ha creat així un tipus de material visual, manipulador i clar

per afavorir la comprensió dels continguts treballats en cadascuna de les diferents activitats que conformen el taller. Per exemple, la utilització de lupes per observar l'etiquetatge de la roba acompanyada d'un catàleg simbòlic.

Descripció del taller:

Darrere la pregunta *Què em poso aquest matí?* el taller s'estructura en dues parts ben diferenciades: analitzar la roba per «dins» i analitzar la roba per «fora».

A través de la pregunta *Com és la roba per dins?*, i amb el simbolisme d'una lupa, s'analitzen diverses característiques internes de la roba que es poden tenir en compte a l'hora de comprar i vestir-se: característiques del teixit (elasticitat, calidesa, tipus de teixit, etc.) i el manteniment de la roba (interpretar símbols de l'etiqueta).

Amb el simbolisme d'uns prismàtics, i preguntant-nos *Com és la roba per fora?*, s'analitzen aspectes externs de la roba, com poden ser el color i el context adequat per a cada tipus de roba.

Aquestes dues mirades complementàries sobre la roba serviran per a finalitzar el taller i simular una situació pràctica on l'alumnat haurà de vestir un maniquí segons una situació, tenint en compte les característiques de la roba. Totes

aquestes opcions les hauran de triar d'un catàleg que els ofereix diversitat de possibilitats.

El taller *Què em poso aquest matí?* és una oportunitat perquè els alumnes amb necessitats educatives especials posin en contacte habilitats, continguts i valors de l'educació del consum amb la seva vida quotidiana.

Neus Banqué
Educativa de l'Escola
del Consum de Catalunya

El Bus del Consum

El passat 5 de març, a les 10.30 hores, l'Excm. Sr. Conseller de Turisme, Comerç i Consum, i l'Il·lm. Sr. Director General de Consum van inaugurar a la plaça del Romea, el Bus del Consum.

Es tracta d'una campanya de consum, amb motiu de la celebració del dia **15 de març, dia mundial dels drets del consumidor**. La campanya s'ha adreçat als consumidors en general, dins del mateix autobús, i als escolars en particular, tant dins com fora de l'autobús. Cinc monitors s'han desplaçat als centres escolars, on han realitzat tallers de consum, sobre publicitat, cosmètics, seguretat alimentària, seguretat a la llar, etiquetatge etc.

L'autobús ha circulat, durant el mes de març, per tota la Regió de Múrcia, i està equipat amb tot el que és necessari per oferir formació i informació als consumidors, com:

- > Cinc ordinadors amb CD sobre consum perquè els visitants de l'autobús puguin jugar
- > Vídeo televisior
- > Jocs i puzles, per desenvolupar dins l'autobús
- > Cartells murals amb informació de consum
- > Material divers per repartir.
- > Cinc maletes de consum, amb material sobre: seguretat alimentària, seguretat en el temps d'oci, dieta equilibrada, cosmètics, publicitat i ecoconsum.
- > 7 monitors de consum: dos dins l'autobús, dos fora de l'autobús, i tres que es desplaçaran als col·legis per desenvolupar tallers de consum, sobre els materials de les maletes.

Entre el material a repartir es troben:

- > **10.000 Fullets informatius sobre elecció i ús de videojocs**, per repartir entre els adolescents. En el fullet s'explica el sistema PEGI, únic sistema per classificar l'adequació a l'edat del contingut dels videojocs per a tot Europa, els cinc nivells de classificacions per edats, la descripció d'ícones i decàleg de bones pràctiques.
- > **6.000 CD de seguretat infantil «Teo i Bea»**, per repartir entre els infants de fins a 6 anys, que acudeixin a l'autobús, on mitjançant un conjunt de fitxes pràctiques acompanyades de consells, s'ensenya a l'infant els riscos que hi ha en totes les dependències de la casa, de com prevenir-los i què fer en cas d'emergència.
- > **6.000 CDs de consum «Joves consumidors»** per repartir entre els adolescents, on es pretén transformar el jugador en un consumidor informat i intel·ligent. Els continguts del joc van des d'alcohol i begudes refrescants, dieta equilibrada, pes ideal, calçat esportiu, ecoconsum, electricitat, informàtica, Internet, marques i productes, música, espectacles, tatuatges i pírcings, telefonia mòbil, televisió, tribus urbanes, roba, viatges i mp3.
- > **3.000 jocs «SUMO»**, sobre preguntes de consum, per a infants de 8 a 16 anys, basat en el joc guanyador del concurs escolar «CONSUMOPOLIS», en la fase autonòmica i nacional, per l'IES Infante Juan Manuel de Múrcia.
- > **2.000 contes «Conta amb tu»** sobre consum d'educació infantil per repartir entre els col·legis.

L'autobús ha passat pels 45 municipis de la nostra regió, inclosos dissabtes i diumenges, en torns de matí i tarda (de 9 a 14 hores i de 16 a 20.30 hores).

Segona edició del curs Les associacions de consumidors Formació de Formadors

OCTUBRE 2006

Segona Edició del Curs «Les Associacions de Consumidors - Formació de Formadors» organitzat per la Conselleria de Benestar Social i Sanitat - Viceconselleria de Sanitat i Consum, amb la col·laboració de l'Institut Nacional del Consum.

Al llarg de 20 hores lectives, 35 alumnes i alumnes inscrits procedents de diversos sectors: professionals de consum, representants i membres de l'Associació de Mestresses de Casa i Consumidors de Melilla «Rusadir», Agents de la Policia Local i Educadors del Centre d'Acollida «La Purísima» van participar en unes classes impartides per uns magnífics professionals, que des de diferents àmbits del coneixement van aconseguir un incentiu i una implicació i participació que han donat uns brillants resultats.

Amb l'objectiu de formar formadors que transmetin en els seus diferents àmbits informació i pautes de conductes que permetin aconseguir consumidors responsables, objectius, crítics, justos i compromesos amb el medi ambient, es van realitzar al llarg del curs exercicis pràctics sobre supòsits de diversos problemes que poden afectar consumidors i usuaris, relacionats amb béns d'ús comú, ordinari i generalitzat, així com amb productes i serveis. Es van facilitar Guies per a formadors en consum i instruments efectius per a la preparació d'activitats educatives, formatives i informatives: fullets, tríptics, cartells... Es va treballar amb projeccions preparades per a l'estudi de la persuasió publicitària i el consumisme, on es van visionar, per al seu estudi i comparació, amb els actuals anuncis televisius, els dels anys 1957 a 1967, relatius a alimentació en general, alimentació infantil, fàrmacs, en els quals els iogurts «Frigo», les «Tortas Teclo», el «Colacao» amb la cançó: «Yo soy aquel negrito del África tropical...»; així com aquells primers anuncis de «Calmante Vitaminado» i «Okal», van fer les delícies dels assistents, que van recordar una època important de la nostra història.

Un altre dels temes en què els assistents van mostrar gran interès i van demandar més informació van ser els relatius als enllaços de la formació en consum: Comerç Just i Consum Sostenible. En relació amb aquests temes es va projectar la Campanya Institucional dels anys 1960 «MANTENGA LIMPIA SU CIUDAD, MANTENGA LIMPIA ESPAÑA», que va portar als alumnes a la conclusió que després de quaranta anys continuava sent aplicable en la nostra moderna societat de consum i de la informació.

Es destaca la importància de pautes de conducta responsable en el consum de l'energia.

TALLERS

El taller realitzat a **Radio Melilla** va permetre als assistents practicar les Tècniques de Comunicació, alhora que van emetre en directe els resultats del debat en relació als èxits i reptes de la Política de Defensa dels Consumidors

Les conclusions finals dels treballs i activitats efectuades en el curs van destacar la importància d'informar, formar i educar en consum des de tots els àmbits i amb la participació de tots: famílies, escoles, Institucions Públiques i Associacions de Consumidors.

Petits Consumidors guanyadors del concurs Etiquetes i Publicitat

Van participar en el Concurs de Redacció 1.200 alumnes de 4t Curs d'Educació Primària. **MAGNÍFICS TREBALLS** que van plasmar la captació de continguts de les Jornades impartides: coneixement d'etiquetatges, influència de la publicitat, interès per la fabricació de productes, respecte al medi ambient i sensibilització amb les «dificultats afegides» dels consumidors amb discapacitats. Així com la col·laboració dels Centres Escolars i les famílies.
**RESULTATS SENSE PRECEDENTS:
CATORZE PREMIS!
ENHORABONA A PROFESSORAT ALUMNAT I FAMÍLIES!**

GUANYADORS CONCURS «CONSUM RESPONSABLE: ETIQUETES I PUBLICITAT»

PRIMER PREMI Raquel Bensusan Chetrit 4t Col·legi Privat LICEO SEFARDÍ
PRIMER PREMI Pilar Padilla Mateo 4t A Col·legi Concertat LA SALLE EL CARMEN
SEGON PREMI Rumeisa Saddadi Abdelkader 4t A CEIP REAL
SEGON PREMI Sergio Martín de Arco 4t C CEIP REYES CATÓLICOS
TERCER PREMI Naoual Bouzachdat Chaoui 4t CEIP HIPÓDROMO
TERCER PREMI Samira Muhammad 4t B CEIP ESPAÑA
ACCÈSSIT AL PRIMER PREMI Usama El Kachoui Bensiali 4t A CEIP MEDITERRÁNEO
ACCÈSSIT AL PRIMER PREMI Laura María González Martín 4t B CC. BUEN CONSEJO
ACCÈSSIT AL SEGON PREMI Dunia Baghourri El Ghazi 4t A CEIP LEÓN SOLA
ACCÈSSIT AL SEGON PREMI Farah Abdelkader Mimon 4 CEIP HISPANO ISRAELITA
ACCÈSSIT AL SEGON PREMI Carolina Fernández Martín 4t C CC. ENRIQUE SOLER
ACCÈSSIT AL TERCER PREMI Sofia Muhammad Achor 4t B CEIP CONSTITUCIÓN
ACCÈSSIT AL TERCER PREMI Wari El Kajoui Canyís 4t A CEIP ANSELMO PARDO
ACCÈSSIT AL TERCER PREMI Antonio Castillo Valverde 4t D CEIP NÚMERO 13

VII Jornadas en consum per 6è d' Educació Primària Consum Responsable. Un món sin barreres TALLERS DE LA VICECONSELLERIA DE SANITAT I CONSUM

Mil cinc-cents alumnes de 6è Curs d'Educació Primària de 13 Centres Melillencs van participar en les VII Jornades d'Educació en Consum Responsable, treballant el conte didàctic i les seves activitats complementàries « LES AVENTURES DE MATIS LA BOMBOLLA D'HOSPITAL », amb la col·laboració del professorat i famílies, al llarg del mes de gener de 2007.

OBJECTIUS: Prendre consciència de la importància com a consumidor i usuari de fer efectiu el dret a la informació pel que fa a tots els productes, béns i serveis. Fer-los conscients de la seva situació com a usuari dels serveis sanitaris, amb uns drets com a jove pacient, però amb deures amb el servei, personal i instal·lacions. Conèixer els drets bàsics dels consumidors i usuaris i sensibilitzar-los amb les «dificultats afegides» dels consumidors amb discapacitats. Conèixer de manera senzilla i entendre malalties que són una realitat i comparar la societat i els mitjans amb què viuen en altres països i cultures fomentant el pensament crític i la solidaritat. **Exercici responsable de reclamar.**

AVALUACIÓ: Molt satisfactòria. Complementada amb els resultats de la magnífica participació en el Concurs de Redacció «TOTS SOM CONSUMIDORS . UN MÓN SENSE BARRERES PER ALS DISCAPACITATS»

ELS PREMIS: ES FARAN PÚBLICS EL PROPER MES DE MAIG.

El fòrum de consum responsable de NAVARRA

El trànsit cap a un consum més sostenible: una responsabilitat social compartida de tots els agents.

Fer front als reptes actuals del consum obliga tots els sectors socials a comprometre's: els governs, les institucions, els productors, els consumidors, els sindicats, les ONG i la societat en general. A més d'haver de reconèixer la vinculació existent entre les coses que comprem i la justícia social i ambiental, hem d'establir interaccions sinèrgiques, combinant l'impuls de les decisions individuals amb les accions col·lectives a favor del canvi del nostre model de consum. Tots hem d'exercir el principi de la responsabilitat compartida.

Les estratègies prioritàries per a un consum més responsable i sostenible s'han de centrar en el consum final dels productes, especialment en les conductes dels consumidors com a usuaris finals de béns i serveis i en la mateixa racionalització del consum mitjançant esquemes basats en la gestió de la demanda.

Els productors han d'acceptar la responsabilitat dels productes que posen en el mercat, de manera que s'evitin la contaminació i els residus en el procés de fabricació, i que al final del seu cicle de vida puguin ser reciclats i reutilitzats, per evitar d'aquesta manera un major consum de recursos naturals. Introduir processos d'ecoeficiència i d'ecodisseny ajudarà a aconseguir aquests objectius.

Les Administracions han de fomentar normes, preus i incentius que facilitin l'adopció d'hàbits de consum més responsables i racionals. Per la seva banda, els consumidors necessiten una major informació i mecanismes de participació per exercir la seva responsabilitat individual i col·lectiva en les compres.

Recomanar als ciutadans/es, a les empreses, als governs i a les organitzacions que, en el seu paper de consumidors o elements de la cadena de consum, actuïn amb pautes més sostenibles, va ser l'enfocament bàsic de la Taula Rodona Ministerial d'Oslo de 1995, que, entre d'altres consideracions va fer especial insistència en la necessitat d'optimitzar l'ús dels recursos naturals i de minimitzar la contaminació i els residus amb criteris d'eficiència i equitat.

Una resposta institucional i social

Durant l'any 2004, la fundació Centre de Recursos Ambientals

de Navarra i el **Servei de Consum del Govern de Navarra** van engegar, amb la col·laboració de la Fundació Eroski, un seminari de consum responsable mitjançant el qual es va pretendre establir les bases d'un futur fòrum d'agents socials i institucionals per al consum responsable que consensués entre els participants els criteris sobre què és el consum responsable i que proposés i dinamitzés iniciatives en aquesta matèria.

A partir d'aquest seminari i amb la col·laboració de REES (Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària), el 2005 es va constituir formalment el «Fòrum de Consum Responsable de Navarra» (www.crana.org).

Les funcions del fòrum són les següents:

- > Consensuar entre els participants els criteris sobre què és el consum responsable, així com les línies d'actuació que s'han de desenvolupar a Navarra en aquesta matèria.
- > Servir de plataforma d'informació, formació, coordinació i participació social en matèria de Consum Responsable
- > Proposar i dinamitzar iniciatives relacionades amb el Consum Responsable a Navarra.
- > Adopció de compromisos per a l'acció.

En aquest fòrum estan participant més de 50 entitats significatives de diferents àmbits, entre les quals destaquen les següents:

Administració

Les administracions van fent una aposta progressiva pel foment de normes que facilitin l'adopció d'hàbits de consum responsable.

Els organismes i institucions que vetllen per la defensa dels drets dels consumidors han volgut unir-se també a aquest corrent innovador del Consum Responsable a Navarra.

Consells Reguladors

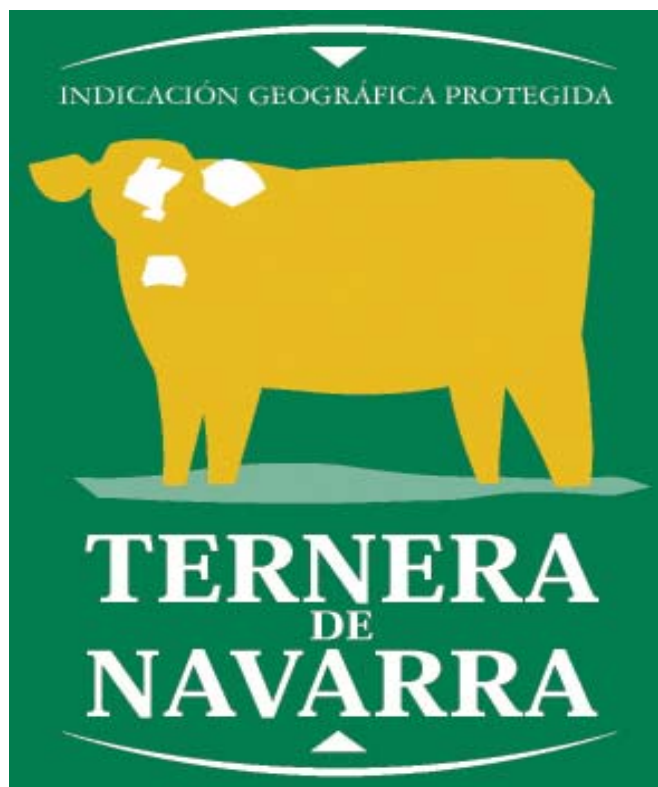
També els Consells Reguladors de Navarra que certifiquen productes alimentaris locals, garantint la seva seguretat, la seva procedència i el seu control productiu, han volgut estar presents al Fòrum, aportant la seva aposta pel desenvolupament i la producció locals.

Associacions de consumidors de Navarra i Oficines Municipals d'Informació al Consumidor

Aquestes associacions i oficines també han volgut participar al Fòrum, utilitzant les seves eines i recursos per informar i formar els consumidors sobre consum responsable.

Centres educatius

Les ajudes que l'Administració destina per a projectes d'educació en consum són una realitat a Navarra. S'està fent un esforç tant per part de l'administració (Servei de Consum i Departament d'Educació) com per part d'alguns Centres Educatius en l'inclusió en els Plans de Centre d'àrees curriculars que fomentin models de consum responsable. En aquest context, al Fòrum, estan participant tant representants del Departament d'Educació com centres escolars que disposen de mòduls integrals sobre consum en la seva oferta educativa.

Organitzacions socials

Algunes organitzacions a Navarra estan apostant també decididament pel Consum Responsable i el desenvolupament sostenible.

Un ampli grup d'entitats (empreses, sindicats generalistes i agraris, associacions de comerciants, comerços, ONGs, entitats de Comerç Just i banca ètica) estan participant en el Fòrum tractant d'impulsar el Consum Responsable a Navarra des dels seus propis sectors, aportant la seva experiència i treball.

Alguns productes

Durant el temps que porta funcionant, el fòrum ha col·laborat en fires organitzades a Navarra; ha realitzat diverses activitats formatives i ha produït dues guies: una guia general titulada *Consum Responsable de Navarra* i una altra específica sobre alimentació responsable. Recentment ha començat a treballar en la promoció de les compres públiques sostenibles.

Els interessats o interessades a tenir més informació sobre aquesta iniciativa poden dirigir-se a consumo@crana.org

Blanca Berruete Cilveti

*Jefe de Sección de Consumo
del Gobierno de Navarra*

Ciutadania activa, canvi climàtic y consum responsable

1.- INTRODUCCIÓ

Els últims anys s'està produint un canvi climàtic sense precedents.

El Protocol de Kioto sobre el canvi climàtic té com a objectiu principal «Lluitar contra el canvi climàtic mitjançant una acció internacional de reducció de les emissions de determinats gasos d'efecte hivernacle responsables de l'escalfament del planeta».

La Comissió Europea aposta fort per actuar en aquest camp, tant a través de pàgines web amb interessants informacions, com a través de concursos, projectes, propostes... Al l'Agenda Europa i en la guia del professorat que l'acompanya, s'han introduït informacions, dades i activitats útils per al desplegament de projectes a l'aula, destinats a l'alumnat de Secundària. L'Agenda 2007/2008 estarà a les escoles el maig-juny de 2007. Incloem a continuació part del seu contingut en aquest tema, al costat d'altres informacions d'interès.

2.- El canvi climàtic a l'Agenda Europa

Tu controles el canvi climàtic

Com camina avui el temps?

> La gent parla molt del temps, i no és rar si es té en compte el considerable efecte que té en el nostre humor, en com ens vestim o en què mengem.

> No obstant això, no és el mateix el «clima» que el temps. El clima és una mitjana del temps que fa en una determinada zona, durant un ampli període de temps.

És normal que estigui canviant el clima?

> El clima sempre ha canviat i sempre canviarà per raons naturals. Tanmateix, hi ha proves que durant les últimes dècades s'han produït variacions anormals, a causa de l'activitat industrial i ramadera dels éssers humans.

Per què succeeix?

> Els raigs del sol escalfen la superfície de la terra. En augmentar la seva temperatura, l'escalfor passa a l'atmosfera. Part d'aquesta calor torna novament a la terra per alguns gasos presents a l'atmosfera que creen l'efecte d'un hivernacle, com el CO₂, el vapor d'aigua, l'òxid nítrós, el metà i l'ozó. Aquest efecte natural rep el nom d'«efecte hivernacle» i fa possible la vida al nostre planeta. Si no fos per ell, la temperatura mitjana seria de -18 °C.

> Al llarg de l'últim segle, l'activitat humana ha tingut un cost: la concentració de gasos hivernacle a l'atmosfera, dels quals el 80% és CO₂, és ara la més alta dels últims 650.000 anys. Com a conseqüència, la temperatura global ha pujat 0,6 °C, arribant a Europa a 1 °C.

> La humanitat ha emès una enorme quantitat de CO₂ a l'atmosfera cremant combustibles fòssils, com gas, petroli o carbó, per obtenir energia. Hi ha altres gasos hivernacle emesos per certes indústries, l'agricultura i els abocadors d'escombraries.

Sabies que...?

> Els deu anys més calents de la Història s'han produït a partir de principis de la dècada de 1990.

> Els científics calculen que la temperatura global pot pujar al llarg d'aquest segle entre 1,4 i 5,8 °C.

> Nota: hi ha més dades d'interès a l'Agenda Europa.

> Cada europeu produeix 11 tones d'emissions de gasos hivernacle anualment, de les quals 9 tones són de CO₂.

> A la UE, una tercera part de l'energia es consumeix a les llars, que són les responsables del 20% de les emissions de CO₂ procedents del consum energètic. D'aquesta energia, el 70% s'empra en calefacció, el 14% en aigua calenta i el 12% en llum i electricitat.

> Els cotxes privats són responsables del 10% de les emissions de CO₂ de la UE.

> Europa alberga només el 7% de la població mundial, però consumeix el 20% dels recursos naturals del món pel que fa a fibres, aliments, energia i abocadors d'escombraries.

▶ Cada europeu produeix una mitjana d'1 kg d'escombraries diàries. A l'any produïm 4 tones d'envasos buits, l'equivalent al pes de la Torre Eiffel. I la xifra continua creixent.

- > Què puc fer jo? Comprome-te't!
- > Tots tenim alguna cosa a fer en la lluita contra el canvi climàtic. A continuació tens una llista d'algunes coses que pots fer amb tota facilitat.

2.- COM FRENAR EL CANVI CLIMÀTIC I ESTALVIAR DINERS?

> Redueix la potència de la calefacció. Abaixant la temperatura 1 °C pots reduir la teva factura entre un 5 i un 10 % i evitar fins a 300 kg d'emissions de CO2 a l'any.

> Programa el termòstat perquè la calefacció no estigui encesa a la nit o quan no siguis a casa. Això reduirà la factura entre un 7 i un 15%.

> Reemplaça les teves finestres per unes de doble vidre. Pots estalviar molt.

> No deixis escapar l'escalfor de la teva llar. Quan ventilis la casa, obre les finestres només uns minuts.

> Instal·la un bon sistema d'aïllament, és una de les maneres més efectives de reduir les emissions de CO2 i estalviar energia a llarg termini.

> Mou el teu frigorífic i el teu congelador. Si estan prop dels focs o de la caldera, consumiran molta més energia que si n'estan apartats.

> Vés en compte amb les configuracions que empreses. Si poses el frigorífic al màxim, no sols consumiràs més energia sinó que els aliments no es conservaran frescos tant de temps perquè poden espatllar-se en congelar-se.

> No posis al frigorífic aliments calents o temperats. Estalviaràs energia si deixes que es refredin primer.

> Comprova si l'aigua és massa calenta. No cal que el termòstat del cilindre estigui per sobre de 60 °C. El mateix passa

amb la caldera de la calefacció central. Recorda que el 70 % de l'energia consumida a les llars de la UE és per escalfar la casa, i un altre 14% per escalfar l'aigua.

> Assabentat de la teva mitjana de consum energètic i d'emissions de CO2 pels teus aparells domèstics.

4. El canvi climàtic en la Guia del professorat de l'Agenda Europa

Exercici: Canvi climàtic

Objectius: Aquest tema pretén que l'alumnat comenci a considerar l'efecte que el seu comportament té en el canvi climàtic.

Paraules clau: Canvi climàtic, medi ambient, gasos hivernacle, diòxid de carboni.

Recursos: Secció de l'Agenda Europa sobre Canvi climàtic; junt amb la guia del professorat.

Temes relacionats: Ciutadania, geografia, biologia, ciències, història.

Habilitats: Pensament crític, anàlisi, treball en equip, investigació, autoavaluació.

Activitats proposades

El compromís

Després d'introduir el tema servint-se de la secció de l'Agenda Europa (i altres recursos que s'esmenten més avall), els alumnes han de conversar sobre l'efecte que el seu comportament té en el medi ambient, considerant si són respectuosos amb l'entorn i si podrien fer alguna cosa més. A continuació, poden decidir si es comprometen a seguir amb els seus esforços durant les sis setmanes següents.

Durant el debat, els alumnes han de comentar com els ha anat i què pretenen fer en el futur respecte d'això. El professor pot treure una conclusió, avaluant la utilitat de les activitats realitzades.

Debat i activitats a casa

Dividir els alumnes en tres grups que investiguin les activitats del Govern, de la indústria i de les ONG respecte al canvi climàtic, a fi de preparar un debat.

Durant el debat, cada grup defensarà els punts de vista de la indústria, de les ONG i del Govern, respectivament. Quins són els punts de desacord? En concloure el debat, l'alumnat pot continuar estudiant els acords que poden aconseguir aquestes tres parts fonamentals en la lluita contra el canvi climàtic.

Per a més informació:

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/index_es.htm

<http://www.mma.es/oecc/index.htm>

<http://www.cambioclimaticoglobal.com>

<http://www.greenfacts.org/es/cambio-climatico>

http://www.wwf.es/cambioclimatico/cambioclimatico_quees.php

Pàgines Web de l'Agenda Europa:

<http://www.infoconsumo.es/agendaeuropa>

<http://www.generation-europe.org>

>CANTÀBRIA_ Organisme: Escola Europea de Consumidors del Govern de Cantàbria**Adreça:** C/ Nicolás Salmerón 7, 39009 Santander **Telèfon:** 942 210600 **Fax:** 942 210867**C/e:** escuela@infoconsumo.es **Persona de contacte:** Nieves Álvarez Martín**>ASTÚRIES_ Organisme:** Agència de Sanitat Ambiental i Consum del Principat d'Astúries**Adreça:** C/ Santa Susana, 20, 2n, 33007 Oviedo **Telèfon:** 985 108303 **Fax:** 985 108310**C/e:** rafaelgb@princast.es **Persona de contacte:** Rafael González del Busto**>COMUNITAT VALENCIANA_ Organisme:** Direcció General de Seguretat Industrial i Consum de la Generalitat Valenciana**Adreça:** C/ Colón 32, 46004 València **Telèfon:** 96 3184224**Fax:** 96 3184217 **C/e:** lopez_mjorod@gva.es **Persona de contacte:** Mª José López Ródenas**>GALÍCIA_ Organisme:** Institut Gallec de Consum. Xunta de Galícia**Adreça:** Plaza de Europa, 10 A, 2N, 15703 Santiago de Compostela **Telèfon:** 981 534410 **Fax:** 981 522129**C/e:** esther.alvarez.fernandez@xunta.es **Persona de contacte:** Esther Álvarez Fernández**>CASTELLA-LA MANXA_ Organisme:** Direcció General de Consum de la Junta de Comunitats de Castilla-la Manxa**Adreça:** C/ Berna, 1, 1ª planta, 45071 Toledo **Telèfon:** 925 284530**Fax:** 925 226206 **C/e:** asalcedo@jccm.es **Persona de contacte:** Alejandro Salcedo Aznal**>EUSKADI_ Organisme:** Direcció de Consum i Seguretat industrial del Govern Basc**Adreça:** C/ Donostia-San Sebastián núm 1, 01010 Vitòria **Telèfon:** 945 019924 **Fax:** 945 019947**C/e:** n-ribado@ej-gv.es **Persona de contacte:** Nekane Ribado Vitorica**>EXTREMADURA_ Organisme:** Direcció General de Consum i Salut Comunitària de la Conselleria de Sanitat i Consum de la Junta d'Extremadura**Adreça:** C/ Juan Pablo Forner, 9, 1a planta 06800 Mérida (Badajoz) **Telèfon:** 924 008525 **Fax:** 924 008550 **C/e:** ana.grande@sc.juntaex.es**Persona de contacte:** Ana Grande Murillo**>MADRID_ Organisme:** Direcció General de Consum de la Comunitat de Madrid**Adreça:** C/ Ventura Rodríguez, 7, 4t 28008 Madrid **Telèfon:** 91 5803200 **Fax:** 915803338**C/e:** angel.escolar@madrid.org **Persona de contacte:** Ángel Escolar-Noriega Prieto**>ARAGÓ_ Organisme:** Direcció General de Consum del Govern d'Aragó**Adreça:** Avda. Pablo Gargallo, 3 1a Planta, 50071 Saragossa **Telèfon:** 976 714792 **Fax:** 976 715609**C/e:** formacion.consumo@aragon.es **Persona de contacte:** Francisca Pérez Jiménez**>CASTELLA I LLEÓ_ Organisme:** Direcció General de Salut Pública i Consum de la Junta de Castilla i Lleó**Adreça:** Paseo Zorrilla, 1, 47007 Valladolid **Telèfon:** 983 413196 **Fax:** 983 412538**C/e:** heralvca@jcyll.es **Persona de contacte:** Carmen Herrero Álvarez**>LA RIOJA_ Organisme:** Direcció General d'Educació i Direcció General d'Ordenació i Desenvolupament Econòmic del Govern de la Rioja**Adreça:** C/ Marqués de la Ensenada, 15, baixos (entrada per Alba de Castro) / 26071 Logroño **Telèfon:** 941 291203 **Fax:** 941 291712**C/e:** consumo.formacion@larioja.org **Persona de contacte:** Mª José Gómez de Segura Martínez**>CANÀRIES_ Organisme:** Conselleria de Desenvolupament Econòmic, Comerç i Ocupació de l'Ajuntament de Tenerife**Adreça:** Plaza de España, s/n Edifici Annex, 38003 Santa Cruz de Tenerife **Telèfon:** 922 314501 **Fax:** 922 239979 **C/e:** ldominguez@cabtfe.es **Persona de contacte:** Luis Domínguez Rodríguez**C/e:** consumo.formacion@larioja.org **Persona de contacte:** Mª José Gómez de Segura Martínez**>CATALUNYA_ Organisme:** Agència Catalana del Consum**Adreça:** Gran Via Carles III, 105 B-I, 08028 Barcelona **Telèfon:** 93 5566710 **Fax:** 93 5566711 **C/e:** aula.consum@gencat.net**Persona de contacte:** Julià Guimerà Gargallo**>MÚRCIA_ Organisme:** Direcció General de Consum de Múrcia**Adreça:** Ronda Levante, 11, 30071 Múrcia **Telèfon:** 968 366815 **Fax:** 968 366817 **C/e:** mrosa.sancho@carm.es**Persona de contacte:** Maria Rosa Sancho Celdrán**>ANDALUSIA_ Organisme:** Direcció General de Consum d'Andalusia**Adreça:** Plaza Nueva, 4, 41071 Sevilla **Telèfon:** 955 041459 **Fax:** 955 041461 **C/e:** melena.suarez@juntadeandalucia.es**Persona de contacte:** Elena Suárez Mariscal**>MELILLA_ Organisme:** Direcció General de Salut i Consum de Melilla**Adreça:** c/ Duque de Ahumada s/n (Edif. Mantelete), 52001 Melilla **Telèfon:** 952 699271 **Fax:** 952 699272**C/e:** mangos01@melilla.es **Persona de contacte:** Mª Dolores Angosto Sánchez**>NAVARRA_ Organisme:** Direcció General d'Indústria i Comerç de Navarra**Adreça:** Parque de Tomás Caballero, 1 – 2a planta, 31005 Pamplona **Telèfon:** 848 427739 **Fax:** 848 42 35 87**C/e:** bberruec@cfnavarra.es **Persona de contacte:** Blanca Berruete Cilveti**Adreça:** Parque de Tomás Caballero, 1 – 2a planta, 31005 Pamplona **Telèfon:** 848 427739 **Fax:** 848 42 35 87**C/e:** bberruec@cfnavarra.es **Persona de contacte:** Blanca Berruete Cilveti**Adreça:** Parque de Tomás Caballero, 1 – 2a planta, 31005 Pamplona **Telèfon:** 848 427739 **Fax:** 848 42 35 87**C/e:** bberruec@cfnavarra.es **Persona de contacte:** Blanca Berruete Cilveti**Adreça:** Parque de Tomás Caballero, 1 – 2a planta, 31005 Pamplona **Telèfon:** 848 427739 **Fax:** 848 42 35 87**C/e:** bberruec@cfnavarra.es **Persona de contacte:** Blanca Berruete Cilveti